వాటంత టవి ఉదయించి, నానాగందరగోళం చేసేస్తున్నాయి...
ఆయన ఇంకా ఆలాగే వాయిస్తున్నాడు...

'...బాగా నేడుంది... ఆనాటి కానాడు మరీ వస్తూం దేం...'

'ఏమిటి?'

'...చిన్నతనం'

'ఎంత పిలిచినా పలుకకపోతే ఏం చేయమన్నావు?'

'ఏం చేయమన్నాను...ఫిడేలు పాడుచేసి, పనికి రాకుండా చేయమన్నాను...చాల్లేండీ...మరీ నేర్చుకుంటు న్నారు...'

'నీవు రాకపోతే కోపం వచ్చిందేమో ననుకున్నాను.'

'అప్పుడు కాదు, ఇప్పుడు నిజంగానే వచ్చింది...ఏదో ఆలోచించుకుంటూ ఉంటే, ఇంతలో ఏం ముంచుకుపోతూందని ఆలా నిలువనీయకుండా పిలువడం...అంతపనుంటే, మీరే లోపలికి రాకూడదేం...'

'నా కంతమాత్రం ఆలోచన తోచిందికాదు...సరేలే, పోనీ వెళ్లు...ఏమీ లేదు...'

'మరి ఎందుకు పిలిచారు...'

'... రెండంకాలుమాత్రం మిగిలిపోయినాయికాదు నిన్న...ఇవాళ చదివేసేద్దాం...శాకుంతలం పట్టుకునిరా...'

'మన మిద్దరం కలిసి చదువుతూంటే కుదరడంలేదు. నేను విడిగా చదువుకుంటాలెండి...'

౨

'మొగవాళ్ళు...ఛీ...వట్టి పశువులు...'

అన్నది ఆమె చదువుతూన్న సంచిక విసిరిపుచ్చుకుని పారవేసి, చివాలున కుర్చీలోంచి లేస్తూ...

ఆయన ఏమీ మాట్లాడకుండా తెల్లబోతూ ఆమె వంక చూశాడు.

'కానీ...ఎన్నాళ్లు ఏలుతారో చూద్దాం...ఇంత పొగరా...వివేక ముండొద్దూ...'

ఆయన ఆలాగే చూస్తూన్నాడు రెప్పవేయకుండా.

'ఏం ..ఆలా చూస్తారేం...మీకు సంతోషమేగా.'

ఆయనకు ఆ ధూకుడు ఏమాత్రం అర్థం కావడం లేదు... ఏమీ అనకుండా ఊరుకున్నా. ఆమె శాంతించేటట్టు లేదు... కోపకారణం ఏమిటో అసలు తెలియదు. ఏ మనడానికీ తోచక నెమ్మదిగా...

'కాఫీ చల్లారిపోవడం లేదూ?...' అని ఆమెవైపు చూడకుండా ముఖం తిప్పుకున్నాడు...

'పోనీండి...ఇవన్నీ చూస్తూంటే నాకు కడుపు ఇదివరకే నిండిపోయింది. నావంతూ, మీవంతూ మీరే త్రాగేసేయండి.'

ఆయన త్రాగబోయినాడు...

'మీకేం...నే నెంత వేదన పడుతూంటే మాత్రం మీకేం...నాకు తోడా, నీడా ఎవరున్నారు దగ్గర నన్నాద

రించేందుకు? నామీద మీకు ఎందుకు జాలి ఉంటుంది? ఓ అమ్మ కన్నబిడ్డను...పరాయిదాన్ని నేనేమైతే మాత్రం మీ కేం...'

'ఆలాగేం'...అన్నాడు ఆయన చిరునవ్వుతో.

'ఇంకా ఆలాగేం అంటారు!...మీజాతంతా అంతే... విశ్వాసఘాతకులు...నమ్మించి గొంతుకోస్తారు...ఛీ...వాళ్లను ఎన్నటికీ నమ్మకూడదు...'

ఈ చదువంతా అగమ్యగోచరంగా ఉంది: ఇదివరలో ఎన్నడన్నా కసరినా, విసిరికొట్టినా, ఆ సత్కారాలన్నీ తనకే: ఇప్పటి ధోరణి చూడగా జాతిఅంతకూ తిప్పలు వచ్చినవి. లోకంలో ఉన్నయావన్మంది మొగవాళ్ళూ ఆమె యెడల ఏం అపరాధం చేశారో!

'మరి పెళ్లి చేసుకోవచ్చేం?'

ఆమె మరీ రేగింది.

'మళ్లా అక్కడా మోసమే: మానాన్న చేశాడు ఇదంతా... ఆయనకుకూడా అభిమానమే...ఏమీ తెలియనప్పుడు మోసం చేశారు...నేనా...నేనైతేనా...నాకే అప్పటికి బుద్ధి తెలిసిఉంటేనా...పెళ్లికొడుకనేవాడు కళ్లబడేనా అంటే, దిమ్మతిరిగిపోయేటట్టు ఓ జెల్లా ఇచ్చేసేదాన్ని...'

'ఆలాగైతే...మరి...'

'మరిలేదు గిరిలేదు...మీ మొగవాళ్లనే పెళ్లిచేసుకోవాలని ఏ శాస్త్రంలో ఉంది. ఆడవాళ్లని మోసగించి వలలో

వేసుకునేందుకు మొగవాళ్లందరూ మొనగాళ్ళే... తెలియక మోసబోతున్నారు. కాని... తెలిస్తే ఏ మానుషమున్న ఆడది... మొగవాణ్ణి పెళ్లి చేసుకునేందుకు వప్పుకుంటుందీ... నా యిష్టంమీద నే వదిలిపెడితేనా...మా మామయ్య కూతురు కామాక్షిని పెళ్లి చేసుకునేదాన్ని ...హాయిగా ఎంతో అన్యోన్యంగా ఉండేవాళ్లం...'

ఆయన నెమ్మదిగా, మాటకు అడ్డంవచ్చి -

'నిజమే... నేనూ ఏదో ఆడపిల్లను వరించడం మానేసి, మా మేనత్తకొడుకును చేసుకున్నట్లయితే బాగుండేది: ఇద్దరం సైకిల్లెక్కి తిరుగుతూ. సినీమాలకి వెళుతూ, మరీ హాయిగా ఉండేవాళ్ళం' అన్నాడు.

ఆమె ఓ క్షణం నిదానించి ఆయనవంక చూసి పకపక నవ్వింది...ఆయన చిరునవ్వుతో ఊరుకున్నాడు...

కాని అంతటితో అణగలేదు...ఆ ప్రసన్నభావం రవంతసేపుమాత్రం కనుపించింది...మళ్ళా బొమలు ముడి పడుతున్నవి. ముఖం జేవురిస్తూన్నది...

'చాల్లెండి...మీ మాయలూ మీరూను...నన్ను మరపించాలని చూస్తున్నారా...నేనా...నా కసి ఎన్నటికైనా తీర్చుకుంటాను.'

ఇక నిదానించలేకపోయినా డాయన...

'ఎందుకు ఈ గల్లంతు...ఎవరేం చేశారు...'

అని సరసంగానే ప్రశ్నించాడు...

'మీరే చూడండి...మీ కళ్లు చల్లబడతవి...' అని సంచిక తీసుకువచ్చి — ఆయనమీదకు విసిరివేసినట్లుగా అందిచ్చింది...

ఆయన అందుకుని మెదలకుండా ఊరుకున్నాడు.

'చూడరేం మరి.'

'ఏమిటి...'

'నా మొగం...'

ఆయన ఆమెవంక అమాయకంగా చూశాడు...

'మీకంతా వేళాకోళంగా ఉంది...'

'కాదుగాని...విషయ మేమిటో చెపుదూ. ఎందుకీ రాద్ధాంతమంతా...'

'అడ్డమయినవాళ్ళ కథలూ, పద్యాలూ ... పనికిమాలిన వ్యాసాలూ, ఇవన్నీ వేయవచ్చునుగాని, నా కథకు మాత్రం చోటులేదుకాబోలు ఇందులో...'

ఆయన కాస్త తెప్పరిల్లాడు...

'అదా సంగతి! ... అయినా తిన్నగా మరోమారి చూడు...నీవు పంపిస్తే వేయకుండా ఉంటారా?'

'ఎన్నిమార్లు చూడను ... నాకేమైనా...మతిబోయిందనుకున్నారా ... ఈలాటి చేతగానివాళ్లు ... కథ పంపమని వేధించుకు తినడమెందుకూ ... రెండు ఉత్తరాలు వచ్చిన తరువాతనే, పోనీకదా అని పంపించాను.'

'ఆలస్యంగా అందిందేమో...ఏదైనా ఆలాటి ఆటంకం ఉంటేనేగాని వేయకుండామానరే...అయినా ఉత్తరమన్నా

వ్రాస్తారు కాదూ ... సంగతి తెలియకుండా ఎందు కింత తొందర ?'

'వాళ్ళ కేం...ఉత్తరం వ్రాస్తారూ? ఆమాత్రం మర్యాద కూడా తెలుసూ?'

'పోనీ యీమారు పడకపోతేమాత్రమేం? నీ గార వానికి లోటా ?'

'ఆ సంగతి మీా కేం తెలుసు ... అయినా మీా కిది అంతా నవ్వుగా ఉంటుంది...కానీండీ...ఎన్నటికైనా నేనే గెలుస్తాను...'

లోపలనుంచి 'మామయ్యా' అని బాబు కేకవేశాడు. సందు చిక్కిందే వ్యవధానంగా ఆయన తప్పించుకుని లోపలకు వెళ్ళిపోయినాడు. ఆమె వెనుకనుంచి సణుగుతూనే ఉంది.

వెంటనే, బాబూ, ఆయన తిరిగి వచ్చారు...ఆయన ఈసారి నిర్భయంగా ఆమెను చూసి నవ్వేశాడు ... బాబు, మోసుకువచ్చిన పుస్తకాన్ని క్రిందపడేసి తానుకూడా, అర్థం తెలియకుండానే నవ్వడం మొదలుపెట్టాడు...

ఆమె ఆశ్చర్యపడ్డది...

'నీవు చూసినసంచిక పాతది. ఏలా వచ్చిందో పొర బాటున మరి...ఇవాళ...ఇదిగో ఇంకొకటి వచ్చింది చూడు... ఇందులో ఉందేమో'

అన్నా డాయన.

ఆమె చెంగున ముందుకు దుమికి, ఆ సంచిక తీసు

కున్నది: గబగబ పేజీలు తిరుగవేసి, మధ్యలో ఎక్కడనో తీసి, నవ్వు మొగంతో చదవడం మొదలుపెట్టింది...

'ఉన్నదా' అన్నా డాయన.

ఆమె తల ఊపింది...

'అమ్మ! బ్రతికిపోయాం అందరమూను!' అని తనలో తాను ఆమెకు వినబడేటట్టుగానే అనుకున్నా డాయన...

ఆమె కొంచెంసేపు ఏం మాట్లాడకుండా ఉండి, మళ్లా కోపంగా...చూడండి...వీళ్ళ దేం ముంచుకుపోయిందో ...అడ్డమయిన కథలకీ చిత్రాలు వేయించి, నా ఒక్కదానికే మానేశారు...వీళ్లు...'

ఆయన ఇక అక్కడ నిలువలేదు...

3

'ఆహా...ఎంత చక్కగా అన్నాడో మహానుభావుడు ...ఈ మాదిరివి చదివినతరువాత...మళ్లా ఏం మొగం పెట్టు కుని బయలుదేరుతారో కవులమంటూ? ... అయినా ... భావంలో బడాయి...కాగితంమీద పరాయి...ఖరాబు కవిత్వ మూయెను ఇప్పటి రకా లందరిదీని!'

'ఒక్క పద్యం...ఒక్క పాదం చివరికి...ఇంత చక్కగా వ్రాస్తే చాలదూ...'శ్వసతి కథ మసౌ రసాలశాఖాం చిర విరహేన విలోక్య పుష్పితాగ్రాం'...ఆహా...'

ఆయన తన్మయు డౌతున్నాడు...ఆమె ఆ వైఖరంతా గమనిస్తూ, ఎకెసెక్కంగా చూస్తూ...తనను చూసి అయినా

ఆ ధోరణి మానుతాడేమో...అయినా చూసాడో, లేదో నని, అలాగే, గుమ్మంలో నిలుచుని ఉన్నది, కర్టెన్ సగము తొలగించి...

'...ఎవ రా మహానుభావుడు ?...'

ఆయన ఆమెవంక చూడకుండా, తన ధోరణిలో తా నున్నాడు...ఇక లాభంలే దనుకుని ఆమె...ఆలా పలుక రించిది...

ఆయన వెంటనే జవాబు చెప్పకుండా...సావకాశంగా ఆమెను లక్షించి తరువాత, మరీ నిదానంగా చిరునవ్వుతో...

'జయదేవుడు...' అన్నాడు...

'ఓస్...ఆత డటండు...అంటే...ఏ జయదేవుడు?... పద్మావతి మగడే కాదూ?'

— అవునని తలఊపాడు ఆయన నవ్వుతూనే...

"నిజమే ... ఆయన కేం ... ఏదో పూర్వజన్మాన సుకృతం చేసుకున్నాడు గనుక ఆలాటి భార్య లభించింది... అంతేకాని ఆయన ప్రయోజకత్వం ఏముంది? ... అదంతా ఆమె పుట్టింటివారి ఆస్తి...అనుభవించడానికే ఆయన... స్త్రీవిత్త మధమాధమం...ఏమిటి ఆయన గొప్ప ఇక?

'ఏం?'

'ఏముంది. ఆమె లేకపోతే ఊరా, పేరా ... మిస్టర్ పద్మావతి అనే ఏమన్నా ఆయనకు గౌరవం ఉంటే!'

'...ఆ మహాకావ్యం...'

'ఆమె...ఆ పద్మావతి రచించింది... లేకపోతే ఆయన తరమా'—

'అలాగేం...'

'కాదేం, మరి: అయినయింటిపిల్ల కనుక, ఎంత అప్రయోజకుడయినా, ఆతన్నే ఆశ్రయించుకుని, ఆతనికి గౌరవం తెప్పించాలనే ప్రయత్నించింది...పెండ్లాం వ్రాసిన కావ్యాన్ని తగుదునమ్మా అంటూ తన పేర పెట్టించుకున్నాడు...చేసుకున్న భార్య ఎంత గుణవంతురాలైనా ... అంతలోకువ...అయినా తిరుగపడదుకదా అనే దిలాసాకూడా ఉందికాదూ...హిందూధర్మంట! మొగవాడికి ఓధర్మం...అదే ఆడదానికి అధర్మం...ఏం న్యాయమో!'

'అయితే గీతగోవిందం స్త్రీధన మన్నమాట'

'ఆఁ...నికరంగా...అయినా ఆమాట అందులోనే ఉన్నదికాదూ'

'ఏమని ?'

'జాగ్రత్తగా చదివితే...నిష్పక్షపాతంగా ఆలోచిస్తే... తెలుస్తుంది...ఓమాదిరిగా చూస్తే జయదేవుడూ అమాయకుడే...గ్రంథంలోనే వ్రాయించుకున్నాడు కాదూ...'పద్మావతీ చరణచామరచక్రవర్తీ' అని...ఇంకా అంతకన్న విశదంగా... విపులంగా. ఏలా చెపుతాడూ...పెళ్లాం కాళ్ళు పిసికి...అంత పెద్దవాణ్ణయినానని...సర్గాంతాన కృష్ణదాసునని చెప్పుకున్నాడుకాదూ మరి...పోనీ పద్మావతికి ఇంకోపేరు కృష్ణ అని విన్నారా ?'

'లేదు...'

'సరే...మీకు కావలసిన సంగతులు ఏవీ తెలియవు!— ఇప్పటికన్నా తెలిసిందా...గీతగోవిందం వ్రాసింది...వ్రాయ గలది స్త్రీయేనని—'

'అలాగేం!'

'అవును. మీ సంస్కృతకవులలో ఎంతమంది భార్యల వల్ల పయికివచ్చినవా ళ్ళున్నారు!...రాజశేఖరుడు...అతనికి ఓనమాలన్నా వచ్చా?...అవంతిసుందరి వ్రాసిన నాటకాలు కావండీ అవన్నీని...'వాచస్పతి మిశ్రుడు...సరే భామతిసంగతి చెప్పనే అక్కర లేదుకదా...లీలావతిగణితం భాస్కరాచార్యు లేనా రచించింది — లోకంలో ఇప్పుడు కూతుళ్ళ సొమ్ము తిన్నారంటేనే విని ఆశ్చర్యపడుతున్నాం...సాఫుగా గ్రంథమే కొట్టేసి తనపేరు పెట్టుకుంటే...ఇక ఏమిటి ఆ మహాను భావుణ్ణి చేసేది?...'

'ఇదో కొత్త సిద్ధాంతంలాగా ఉందే'

'మాటకు అర్థం రామోకండి...కాళిదాసును తీసు కొండి...మీవాడనే అభిమానం విడిచి ఆలోచించండి. ఆ కావ్యాలు, నాటకాలూ, విలాసవతి రచించిందో, లేక ఆతడేనో...'

'సరే...ఇంతకూ నీవు అనే దేమిటి?

'కవిత్వం—చిత్రం — శిల్పం — ఇంత ఎందుకూ, ఏ రమణీయమైన కల్పనన్నా, సృష్టిఅయినా, ఆడవాళ్ళు చేయాలి...పురుషు డెవరండీ—ఆతనిచేత నేమాతుందండీ...'

'మరి...కొన్ని పురుషులు రచించినవికూడా ఉన్నవి కాదూ?'

'కాదు...సృష్టిలో, నూతన నిర్మాణానికి సామర్థ్యం వినియోగించకలది...అసలు ఉన్నది...స్త్రీయే. స్త్రీఒక్కతే...కొన్ని స్త్రీలపేరుతో ఉన్నాయి...కొందరు స్త్రీలే,ఏ మొగుడో, తండ్రో కాజేస్తాడేమోననే భయంతో, చాటుగా కావ్యరచన చేసుకుంటూ, మరోమారు పేరు...ఏ మాఘుడనో, భవభూతనో పెట్టుకునేవారు...'

'నిజంగా'

'అవును...నేను సప్రమాణంగా రుజువు చేస్తాను...ఈ కవులు, శిల్పులు, చిత్రకారులు...అందరూ స్త్రీలే నని...'

'ఆఁ...'

'అప్పటికి కాదు...ఇప్పుడుమాత్రం...ఎంతమంది మొగవాళ్లు పత్రికలకు ఆడపేరున వ్రాసి పంపుతూంటారు...లేకపోతే తమ రచనలు ఎవరూ ఆదరించరని... అందుకనే చూడండి...పరువుగల ఆడది ఈ రోజుల్లో తన పేరున ఏమీ వ్రాయదు...సాధారణంగా మొగపేరు పెట్టుకుని గౌరవం నిలుపుకుంటున్నారు... ఆడపేరున్న ఏ వ్యాసమన్నా... పద్యమన్నా...చిత్రమన్నా బాగుంటుందో ఏమో చూడండి...ఎందుచేతంటే అవన్నీ ఆడపేరు పెట్టుకుని మొగవాళ్లు చేసే పనులు...'

'నీ సిద్ధాంతాలతో ఉక్కిరిబిక్కిరవుతున్నాను. నా కో సందేహ ముంది, అడుగనా?'

'ఊం...'

మరి నీకు చాలా పేరున్నదికాదూ... నీవు పేరు మార్చుకోలేదేం...నీవు స్త్రీవా...పురుషుడవా...?'

'మీా కెందుకూ... నా సంగతి?'

'నీవు ఎవరవైతే నాకేం...నీ భర్త నయినందుకు నాకు గౌరవం వస్తూందనే సంతోషం...'

'చాల్లెండి...మీారు ఎప్పుడూ ఇంతే...'

... ...

'దయచేయండి శాస్త్రిలుగారూ!'

అని లేచి తాను కూర్చున్న కుర్చీ ఆయనకిచ్చి తాను మరోచోట కూర్చున్నాడు. ఆ వచ్చిన పండితుడు సావకాశంగా కుర్చీలో కూర్చుని, శాలువ అంచు సరిగా పైకి కనపడేటట్టు అమర్చుకుని, గడ్డం సవరించుకుంటూ—

'రేపు ఆచార్యజయంతి కదా...తాము శ్రమతీసుకుని ఉపన్యసించాలని కోరడానికి వచ్చాను. దీక్షితులుగారు, మీారు అంగీకరించక తప్పదని చెప్పమన్నారు...'

అన్నాడు...

ఆయన ఆశ్చర్యపడుతూ...

'మీాలాంటివా రందరూ, నన్నింత అన్యాయంచేస్తే ఏలా? మీారు నిలుచున్నచోట నిలువడానికికూడా నాకు అర్హతలేదే! నాయందుండే వాత్సల్యంచేత దీక్షితులుగారూ, మీాబోటి పెద్దలూ, అభిమానించడమేకాని... ఈ శిష్యుణ్ణి మరీ ముందుకు తీసుకురామాకండి...'

అన్నాడు వినయంగా...

'నాయనా! మీరు నాకన్న చిన్నవారైనా, జ్ఞాన వృద్ధులు...మాకు అందని అనే కాంశాలు మీరు సులభంగా గ్రహించగలరు. మీ మేధాసంపత్తి అలాటిది. మీరు నిరాకరించరనే కోరుతాను...మీ రందరూ వృద్ధిలోకి వస్తూంటే చూడటంకన్న మాకు వేరే కావాలిసింది ఏమున్నది... అన్యథా ఎంచుకోకుండా, తప్పకుండా పూనుకోవాలి...'

అని ఉపన్యసించాడు ఆ శాస్త్రిల్లుగారు...

'...అహో స్థవిరభల్లుకస్య మంత్రోపన్యాస... పరిహాసకుశలతాచ...'

—శాస్త్రిర్లుగారు తెల్లబోయినాడు...కోపంవచ్చింది ...లేవబోతున్నాడు...

ఆయన ఏమి చలించకుండానే శాస్త్రిర్లుగారితో...

'నా భార్య అండీ ... మురారి చదువుతున్నది ...' అన్నాడు...శాస్త్రిర్లుగారు కొంచెం శాంతించి లేచేప్రయత్నం మానాడు...ఆయన ఏదో సంభాషణ మొదలుపెట్ట బోతున్నాడు, ధోరణి మార్చడానికి ... బాబు పరుగెత్తుకొని వచ్చాడు ఇంతలో ...

'చూడు మామయ్యా! అత్త ఎందుకో ... ఏలా నవ్వుతుందో' అని శాస్త్రిర్లుగారివంక ఓ క్షణం చూసి ... బిగ్గరగా నవ్వి...

'నిన్ను చూసే...అత్త నవ్వుతూంది...' అని నవ్వుకూంటూనే లోపలికి పారిపోయినాడు :

శాస్త్రిల్లుగారు సెలవు దీసుకోకుండానే వెళ్ళిపోయి నాడు...

ఆయన ఏమి అనకుండా కూర్చునే ఉన్నాడు. లోపల నుంచి నవ్వు వినబడుతూనేఉంది...

కొంతసేపటికి, బాబు ఆమెను అక్కడికి లాక్కుని వచ్చాడు...ఆయన కుర్చీదగ్గరగా ఆమెను తీసుకుని వెళ్ళి...

'చూడు మామయ్యా ... తాను మహా బాగుంది కాబోలు...ఎల్లా నవ్వుతూందో చూడు ... – అత్తా! నీవు ఆలాగే ఉంటావులే ముసలాడవై ... శాలువ కప్పుకుని ... గడ్డం మీసం అతికించుకుని...'

ఆమె బాబును కొట్టపోయింది ... – తప్పించుకుని పారిపోయినాడు.

'—ఇప్పటికన్నా తెలిసిందా మురారి ఆడదో ... మొగవాడో.'

అన్నది నవ్వుతూ ఆమె. ఆయన చిన్నబోయినాడు.

౪

'...ఆ శారద చంద్రికామందహాసాల్లో— ఆ కిరణామృత వృష్టిలో—యమునాసైకతస్థలాల...రహః ప్రదేశాల ఆ ఆనందమయుడు మురళి మ్రోయించితే, లోకాలన్ని మారుమ్రోగవా? ... ఆ విశ్వమోహనమూర్తి పల్లవించితే, సృష్టంతా పల్లవించదా... ఆవల్లవీ పల్లవుడు... ఆ రాధాలోలుడు...ఆ...

...తెల్లని పాల వెన్నెల...హాయిగా చల్లనిగాలి.... తల దిమ్మెక్కేటట్టు పన్నీరు పూల వాసన— కిటికీ దగ్గరగా, వెన్నెల మీదపడేటట్టు కూర్చుని, ఆమె ఏదో వ్రాసుకుంటూంది.

వంచినతల ఎత్తకుండా గంటకుపైగా ఆమె అలాగే ఉన్నది. కలము సాఫీగా, చకచకా నడుస్తూంది. కాగితాలన్నీ క్రమంగా జ్యోత్స్నారూపాల్ని పీడి కళంకాంకితములై పోతూన్నవి...శచీవల్లభునిలాగా... రాధాకృష్ణులు కలుసుకున్నారు. ఏలాగైతేనేం యమునా తీరాన ప్రణయకోపాలూ, పరిహాసాలూ అన్ని చాలించి... ఒకరి కౌగిలిలో ఒకరు చేరబోతున్నారు...

మనసులో భావాలు ఎంత ఉబుకుతున్నా, ఇక కలము పట్టడానికే విసుగనిపించింది ఆమెకు. కాని వ్రాస్తూన్నది ఆఖరు కానిది, వదలివేయు బుద్ధి పుట్టడంలేదు... అప్పటికిమటుకు— ఏమీ ఆలోచన తెమలక—దీపం చాలా తగ్గించేసి వెన్నెలలో కూర్చుంది విశ్రాంతిగా.

అక్కడనుంచి చూస్తే తోట చాలావరకు కనపడుతూంది...కొంచెం చలిగా ఉన్నా, ఇక అక్కడ కూర్చుండటానికి మనసొప్పిందికాదు. కాస్సేపు బయట తిరిగితే బాగుంటుందనుకుని, లేచి క్రిందకు రాబోతున్నది, రాధాకృష్ణుల ప్రేమగాధను ఆనాటి కక్కడికి ఆపివేసి.

శాలువ వేసుకున్నది... అద్దంలో చూసుకుని బాగుండలేదనుకుని మళ్ళా తీసివేసింది...ముంగురులు చెరిగినట్లుగా

తోచి చక్కగా సవరించుకున్నది...ఇక వెళ్ళుదామని అక్కడ నుంచి కదిలి...

—నిశ్చలంగా అలాగే నిలువబడిపోయింది— మొదట కొంచెంసేపుదాకా నమ్మలేకనే పోయింది...భ్రాంతి యేమో ననుకున్నది... వెన్నెలమాయ లేమో... తన కన్నులే మోసం చేస్తున్నాయేమోనని చాలా ఆలోచించింది... పోనీ, నిజమైనా... ఆయన కాడేమో...ఆ విశ్వాసఘాతకుడు ...

—నమ్మలేక, నమ్మలేక ... నమ్మక తప్పనిసరిగా నమ్మింది...మరెవరూ కారు...ఆయనే ఇక...ఆమె !

ఆయన, ఆ యువతిని ... కౌగిలించుకోడం స్పష్టంగా చూసింది... ఎన్నాళ్ళనుంచో, ఈ...ద్రోహము !... తాను కలలోనైనా తలచలేదే... ఆయన మరొకర్ ఆమెను వరిస్తాడని...వరించాలనే ఆ 'యావ'... ఆ సామర్థ్యం ఉన్నదని అయినా అనుకోలేదే—అంత స్వేచ్ఛగా తన కళ్ళయెదుట, తన యింటిలో తనతో అనుభవించాలన్న ఆ ప్రణయమంతా, మరొక్క తెతో అనుభవించడానికి సాహసిస్తున్నాడా ?... తనమీది కోరికెలు, తాను...తానే తీర్చవలసిన కోరికలు... ఎవతెయో స్వైరిణీ తీరుస్తూన్నదా... ఇంత కాపటికుడా, ఆయన...?

ఇక చూడలేకపోయింది ... ఆ ఉద్రేకంలో తా నేం చేస్తున్నదీ తెలియకుండానే గబగబ క్రిందికి దిగివచ్చింది...

'అత్తా ఇంకా వేళకాలేదూ ?...'అని అడిగాడు అడ్డం వచ్చి బాబు...

ఆమెకు కోపం ఇనుమడించింది... ఆ పిల్లవాని కేమీ బదులు చెప్పకుండానే, ద్రోవతప్పుకునేటట్టు ఆ పసివాణ్ణి తోసివేసి, తాను ముందుకు దూకింది...

'అమ్మా! అప్పుడే బయలుదేరుతారా!' అని చాలా వినయంగా ప్రశ్నించాడు పావ్వర్, మెట్లు ఎక్కుతూ ఆమెకు ఎదురుపడి...

'—అసలు వెళ్లము... నీవింకా వెళ్ళిపో...'అని గర్జించినట్టుగా జవాబుచెప్పి అక్కడ నిలువకుండాపోయింది... ఆతడు తెల్లబోయినాడు, ఆమె ధోరణి అర్థంచేసుకోలేక...

ఏలా అక్కడకు చేరుకున్నదో, ఆ ఉన్మాదతుల్యావస్థలో ఆమెకు తెలియనేలేదు...

'చలి వేస్తూందికాదూ'...అని ఆయన మాట వినబడ్డది—

ఆమె, ఆయన్ని చూడనేలేదు...మాట విని చప్పున ఆగిపోయింది...కోపభరంచేత మాటాడనూ లేకపోయింది... కాని ఏలాగైనా పక్కా ఖండితగనుక...

'సరససల్లాపాలకి చలిగా ఉంటేనే బాగుంటుంది కాదూ?' అన్నది ఓరగా ఆయన్ని చూసి.

'ఆలాగేం!' అన్నాడు ఆయన ఆ అమాయకపు... మామూలు ధోరణిలోనే.

'నేను మీ ఏకాంతానికి భంగం కలిగించాను, తెలియక...మీరు, దేవితో కూడియున్నారని అనుకోలేదు... మన్నించండి...ఏదీ ... ఆ సాధ్వీమణి !...'

ఆయన ఏమీ మాటాడలేదు...

'ప్రణయకోపమా ఏమిటి చెప్పరేం...జడతో వీపు కందేటట్టు సత్కారాలు జరిగినాయా?...అసలు...పోనీ... జడఉన్న నాయికేనా...'

'నాయికకు వాలుజడ ఉండాలనే నియమం ఉన్నదా?'

....

'ఎవ రానాయిక...ఇంతకూను' అన్నా డాయన...

...'ఎంత అమాయకులు!...తెలియకుండానే కౌగలించ గలిగారు...మీ ప్రియురాలుకూడా... తన బాహులతను... కోమల బాహువల్లరిని...మీ మెడకు పెనవేసిందా...'

ఆయనకు అర్థం కాలేదు...

'అమ్మ! ఎంతవారండి ... మీ వేదాంతమంతా ఇందుకేనా ... ఎన్నాళ్ళనుంచి, ఈ వ్యాసంగం ... నూతన ప్రణయమా, ఏమిటి?'

'ఏమిటి ఈ భావకవిత్వం?'

'నేను చూడలే దనుకున్నారేం... పాపం ఎన్నటికైనా బయటపడకమానదు... ఎవరు ఆమె... చెప్పండి?'

'ఎవరు...ఆమె?'

'నన్ను మోసగించలేరు ... నేను చూచాను... ఎవరో...చెప్పండి...తప్పదు...'

'ఎవరు?'

'చెపుతారా, లేదా?'

'ఏమని?'

'మీా గడుసుదనం చాలించండి...ఎవరు.. ఆమె... ఎన్నాళ్ళనుంచి మీాకీ స్నేహం...'

'ఆమె...?—ఆమె ఎవరో నీవే చెప్పు మరి విసిగించక...తరువాత స్నేహంసంగతి నీకే తెలుస్తుంది...'

ఆమె తాను చూసినదంతా చెప్పింది కోపంగా.

'చెప్పితీరాలి...తప్పదు...' అన్నది...

ఆయన నవ్వి...

'వెన్నెలలో, నీవు పొరబడి ఉంటావు...ఎవరూ లేరు... నాకు...నాకుతోడు ఒక ప్రియురాలుకూడానా...ఈ ఛాందసుడికి—బలే...' అన్నాడు...

ఆమె అంతటితో ఊరుకోక—

'నేను చూశాను...వెన్నెలలో నే మిమ్మల్ని చూసినప్పుడు...మీావద్ద ఎవ రున్నదీ లేనిదీ...మీారు ఒంటరిగా ఉన్నదీ కనబడదేం..' అన్న ది—

'నేను...నీవు నమ్మినా, నమ్మకపోయినా సరే... ఒక్కడనే ఉన్నాను... వెన్నెల మాత్రం ఉన్నది...'

'వెన్నెల, మిమ్మల్ని కౌగలించిందా?'

'ఏమో...లేక...నిజంగా నేను నీవన్నంత రసికుణ్ణి అయితే...ఏదేవకన్య అయినా నాకు కనబడకుండానే కౌగిలించుకుందేమో ... ఈమారు ఎన్నడయినా నాకు ఆమె కనబడితే నీవు అడిగావని చెప్పనా...అయినా నీకు కనబడి నాకేల కనబడ లేదో...'

ఆమె నవ్వింది...

'ఎంత తెలివిగా మాట్లాడుతారండీ ... మీ మాట నమ్మాలిసిందేనా, నా కళ్లనే నేను నమ్మకుండా ?'

'కౌగలించినదన్న... ఆ కన్నె...కనబడనే లేదు ... నీవు అనుగ్రహించరాదూ ?'

ఆమె సిగ్గుపడ్డది...

'రండి...చాల్లెండి మీ పరిహాసాలు ... నాటకానికి వెళ్ళాలన్నమాటే మరచిపోయినారా ... అన్నట్టు కాదు మీరే నడపాలి ... వాణ్ణి వెళ్లిపొమ్మన్నాను ... ఇందాక కోపంలో...'

'మహాప్రసాదం.'

... ...

'చాలా బాగుందికాదండీ ... నిజంగా వ్రాసినవారెవరో ? ... ఎవరండీ ఆ మహాకవి ? — అప్పుడే నిద్ర వస్తూందా ? — అంత చక్కని నాటకం చూసినతరువాత కూడా నిద్ర యేమిటండీ ... అబ్బ ... మేలుకుందురూ ... పాటలు చాలా బాగున్నాయికాదూ ? ... ఆ ఆడవేషం వేసిన అబ్బాయి చక్కగానే పాడాడండీ... వేషం వాడి మొగంలాగా ఉన్నా......'

'ఏమిటో ... ఈజగమంతా నాటకమేకాదూ ?'

అన్నాడు ఆయన నిద్రమబ్బుతో...

'అయితే ... ఎందుకువచ్చారు, మరి ఈ నాటకం చూడటానికి ... ఏం వేదాంతమండీ ... పోనీ, జగన్నాటకాన్నయినా, మేలుకుని చూడండి......'

౫

'...అతికర్క-శతర్క-శతక్షుభిక్షుపిత్షపణక్షణ భంగ పదమ్.'

'ఇక చాలించండి - మీ వేదాంతం మోతతోనే తల దిమ్మెక్కిపోతూన్నది...ఎవరండీ, ఆ కవి?...'

'అప్పయ్య దీక్షితులు.'

'దీక్షితదవానలదుర్విదగ్ధం సాహిత్యమ్ ... ఈతడే కాడండీ ... పళ్ళూడిపోయినతరువాత చెప్పే కవిత్వమంతా యీలాగే ఉంటుంది... కరకరా నమలడానికి పళ్ళు లేవుగనుక, కటుక్ కటుక్ మంటూ కవిత్వం అల్లాడు...నోటిరుచి కోసం...'

'ఆయన చాలా గొప్పవాడు.'

'పోనిద్దురూ...మీరూ అంత గొప్పవారు కారూ... ఆ ధోరణి కాస్సేపుకట్టిపెట్టండి...నా కో సందేహంవచ్చింది.'

'నీసందేహాలు ఎన్నడూ నాదగ్గరకు రావడం మామూలు లేదే.'

'చెప్పండి ... నేను కళ్ళకి జోడుపెట్టుకుంటే ... బాగుంటానా?'

'ఇప్పుడు నాకూ ఓ సందేహం వచ్చింది—నేను చీర కట్టుకుంటే ఇంకా అందంగా ఉంటానా?' అన్నా డాయన నవ్వుతూ...

'బాగుంటారు...ఏం—చివరకి వేదాంతం చీర కట్టుకోవడంలోకి దిగుతూందా?'

'కవిత్వం...కళ్ళజోడుమీద బుద్ధిపుట్టిస్తూంటే...నాకు చీర మనసు కాకూడదేం?'

ఆమె, ఇక అక్కడ నిలువకుండా చివాలున వెళ్ళి పోయింది—'

... ...

'నేను ... మీఎదుటబడి చెపుతున్నా ననుకోకండి ...

చెప్పడమే మంచిదనుకుంటాను ... ఒకరిని ప్రేమిస్తున్నాను ... మాటకు అడ్డం రాకుండా తిన్నగా వినండి... ఆయనలో ఉన్న ఆ అద్భుతశక్తిని... ఆయన వైదుష్యాన్ని ...ఆయన రసజ్ఞతను... ఆ ఔచిత్యాన్ని ... ప్రేమిస్తున్నాను ...మీకు సమ్మతిమేనా'.

భోజనానంతరం వసారాలో పచారుచేస్తున్నాడాయన మినుకుమినుకుమనే చుక్కలవంకచూస్తూ...ఆమె తాంబూలం నములుతూ, ఆయనకు వక్కలూ, ఆకులూ అందిచ్చి ... ఈ సంగతి తడబాటులేకుండా చెప్పేసింది...

ఆయన ఏమీ కలవరపడలేదు. అలా నెమ్మదిగా తిరుగుతూ ... చిరునవ్వుతో, మామూలు మాదిరిగానే... శాంతంగా...

'సరే' అన్నాడు...

'ఎవరో తెలుసునా'.

'ఎవరు...ఎవరో, నాకెందుకూ తెలియడం! ...

'పోనీండి—చాలా చక్కగా కథలు వ్రాస్తాడండీ ఆయన...పేరు నాకూ తెలియదు...ఓం...అని సాధార

ణంగా పడుతూంటుంది...ఆయన ఎవరో...ఆయన దర్శనము చేయాలి...'

'ఓం...అంటే...'ఆయనే'...అనగా మగవాడనే ఏలా ...నీ సిద్ధాంతం ప్రకారం, ఏ సౌభాగ్యవతో కావాలికాదూ మరి...'

'కాదులెండి...నా మనసుకు తెలుసు... తప్పకుండా ఆయన...పురుషుడే ... మా యిద్దరికీ ఏదో జననాంతర సౌహృద మనుకుంటాను... ఆయన భావాలూ, పోకడలూ, అన్నీ నాకు చాలా తెలిసినవిలాగా ... నే నెన్నడో విన్న వాటిలాగా...కనబడుతూంటాయి... నేను, ఆయనను ఎంతో ఎరుగున్నట్టుగా అనుకుంటూంటాను ... ఎవరో ... ఎన్నడు చూస్తానో...మీరు... నాకు సాహాయ్యంచేస్తారా...'.

'అయితే ... నీవు మరోవిషయం ఆలోచించాలి ... ఓం...అన్న సాంకేతికం, ఒక్కడినే నిరూపిస్తుందని ఎలా? ... 'ఓం'...లో త్రిమూర్తుల అంశలున్నాయి...అందుచేత నీ'ఓం' కూడా అంతేకాకూడదూ ... అప్పుడు నీ వన్నట్లు ... ఆ ముగ్గురిలో ఉండే అద్భుతశక్తిని కలియవేసి ప్రేమించాలిసి వస్తుంది...'

'మీ పరిహాసాల కేం? – మీకు సమ్మతమైనా ... కాకపోయినా ... నేను ... ఆయనను – ప్రేమించాను ... తెలిసిందా?'

'మంచిది 'క్షేప్యం చింతామణిం. పాణిలబ్ధ మబ్ధా యదీచ్ఛథ' ... గంపెడు కవిత్వం కొడుకుల్నీ, కూతుళ్ళనీ

ఎత్తి...కలకాలం సుఖంగా వర్ధిల్లండి ... ఆ అద్భుతశక్తి ... నీవూను.'

... ...

'ఎన్నాళ్లకు!—ఎన్నాళ్ళకు నానోము ఫలించింది—'

'ఏం—విశేషం ?'

'చూడండి ... ఆయన ఉత్తరం వ్రాసాడు ... తన క్రొత్తపుస్తకాన్నికూడా పంపించాడండీ ... 'శిరీషమాల'ఎంత చక్కని పేరో...అంత చక్కని పేర్లు ఊహించగల... ఆయన... ఇంకా ఎంతచక్కగా ఉంటాడో ... నేను ధన్యురాలనండి ... నా ప్రేమను ... ఎవ రేమన్నాసరే ... వెల్లడిస్తాను ఇంక... కొంతకాలము ఆయనతో కలసిమెలసి ఉండాలని ఉంది...?'

'పూర్తిగా సగుణోపాసనలోనికి దిగుతున్నావు.'

'విశుద్ధమైన ప్రేమకు కళంకమేమున్నదీ...రాధలాగా, నేనూ... నా మనోనాయకుణ్ణి...ప్రేమించాను...ప్రేమిస్తాను.'

... ...

'—నేను మిమ్మల్ని వదలివెళుతున్నా ననుకోకండి – ఎన్నటికైనా ఈలా జరగాలిసిందే ... మన దోవలు వేరు— మన ఆలోచనలువేరు—మన ... అదృష్టాలు వేరు — నేను అగ్నిసాక్షిగా ... మీభార్యను...కాని నా మనస్సు...దానికి అధినాథు డింకొకరు... వెళ్లనా...'

'మానసికంగా ప్రేమిస్తూ...నీవు వెళ్లడ మెందుకు?... మనసును పంపివేసి నీవుండిపోరాదు...ఒక్కతె వెళ్లగలదులే.'

'నీ మనసు తప్పిపోదు ఎక్కడాను...'

'అవును...నే నభిలషించేది ఆయన సాన్నిధ్యం...'

'చెప్పవేం మరి...అయినా, చేస్తో కథలు వ్రాస్తూ... నోటితో ప్రేమ... ప్రేమ...అని చెపుతూ...చివరకు మనసు తో నా ప్రేమించేది...'

'మీరు నా ప్రేమను అర్థం చేసుకోలేరు...'

'కొన్ని పాఠాలు చెప్పి వెళ్ళరాదూ?...విద్యాదానం చేసినదాన వవుతావు...ముందుకు ఎన్నడైనా అక్కరకు వస్తాయేమోకూడాను...'

... ...

'ఎందుకూ... ఎందుకూ... అలా విచారిస్తావు?... కలకంఠికంట కన్నీ రొలికిన...'అని చిన్నప్పుడు పెద్దవాళ్లు బెదురుపెట్టేశారు...న న్ననుగ్రహించి మానేద్దూ... ఏమిటీ విచారానికి కారణం...చెప్పవూ?

'విచారమా... నా కీ ప్రపంచంలో విచారణకారణ మేమున్నదండీ...చూడండి...'శిరీషమాల' నాకే అంకితము చేశాడు... నా జీవితము ధన్యమైందండీ!... ఆయన... నా మీద...ఈ దీనురాలిమీద ఎందు కండీ ఆయనకు అంత దయ ... నేను అర్హురాల్నా ఇంత గౌరవానికి...'

'నీకు ఆగ్రహం వచ్చినా, అనుగ్రహం వచ్చినా కష్టమే...ఇదంతా సంతోషమేనా?...'

'మీకు విచారమా?...

... ...

'ఎప్పుడు వెళ్ళడం?'

'ఎక్కడికి?'

'నీమనో...'ఆయన' వద్దకు...'

'...నాయిష్టం వచ్చినప్పుడు...'

'మరి...ఆయనకు...ఇష్టమేనా ?'

'మీా కెందుకూ ?'

'అత్తా...మామయ్యను కొడుతావు కాదూ...చూడు ఏం చేస్తున్నాడో...'

'ఏం చేశారూ...?'

'మరే... నీవు వ్రాసుకుంటావే ... ఆలాగే చిన్న కాగితాలమీాద తానుకూడా...రాసేస్తున్నాడు...'

'ఏమిటి...? ఉత్తరమా ?'

'ఉత్తరం కార్డుమీాదకాదూ రాసేది... చిన్న ముక్కల మీాదే...ఏమిటో పిచ్చిరాతలు...'ఆ అమ్మాయి తలలో... మల్లెపూల చెండు...జారి పడిపోయింది...' ఎందుకు అత్తా! ఆలా రాయడం?'

'ఏమో......'

"ఇంతేనా...నీకు తెలియదూ...పోనీ ఇంకోటిచెప్పుకో చూద్దాంమరి...మామయ్యపే రేమిటి?'

'నీకు తెలియదూ?...'

'ఆపేరు కాదు ... ఇంకో కొత్తపేరు...'

'నాకు తెలియదు...కొత్తపే రేమిటి...'

సరేలే...నీకు ఏమీ తెలియదు మరి...నేను చదవ లేదని...నాకు ఏమీ రాదని నన్ను కోప్పడుతావుకాదు... మామయ్య పేరు తెలియదు...ఏంరాసేదీ తెలియదు...

'పోనీ నీవు చెప్పుదూ!'

'ఊహుః...'

... ...

'ఈలా ఓమారు రావూ?...' అని పిలిచాడు ఆయన ...ఆమె వినిపించుకోకుండా వెళ్ళిపోతూంది... ఆయన పరు గెత్తుకుని వెళ్ళి పట్టుకున్నాడు...

'నేను పిలిచాను... వినపడ లేదూ?...' అని నవ్వుతూ అడిగాడు ఆయన...

ఆమె తల వంచుకున్నది...కళ్ళ వెంబడి జలజల నీళ్ళు రాలుతున్నవి...

'నన్ను క్షమించ ... ఊహు ... నా అపరాధాన్ని... నన్ను ఎన్నటికైనా మరచిపోగలరా...ఎన్నడన్నా దయతో ...నన్ను తలుచుకుంటారా...నా మాట అనుకుంటారా...'

'ఏం విశేషం...నిన్ను మరచిపొమ్మన్నావా?.'

'సెలవా...నన్ను మన్నించండి...'

అని ఆయన పట్టు వదలించుకుని ముందరకి పోబో యింది...ఆయన ఆమెను ఆపి...

'ఏమిటి అపరాధం? ... ఎక్కడకు వెళుతావు? ...' అని అడిగాడు.

'స్వర్గానికి...ఊహు... కాదు, నరకానికి'

ఆయన నవ్వాడు ... ఆమె ఇక దుఃఖ మాపుకో లేక పోయింది...

—ఆయన, ఆమెను చేరదీసి సమాశ్వాసించాడు...

'నీ వేంచేశావు...నేనూ కథలు వ్రాయకుండా ఉండ లేక పోయినాను... కాని ... నీఅంత బాగా వ్రాయలేను ... నీ పేరు... ఫలానా ఆయనభార్య అని...చెడగొట్టట మెందు కని...ఏదో...పేర వ్రాస్తూన్నాను...'

'ఇంకా నన్ను ... మన్నించరూ ... ఇక నేను కలం పట్టను... మీ—మీ భార్యను అవుటమాత్రం చాలు ... అంత గౌరవానికి నోచుకున్నందుకే ... ధన్యురాల నయి నాను...'

'కాదు...నేను ఇక వ్రాయను...నీవు...నీవే ఇందుకు తగినదానవు...లోకంఅంతాగౌరవిస్తూం టే... నిన్ను... చూసి సంతోషిస్తూంటాను...'

'అంతకన్న మంచిపేరు దొరకదనా ? ... 'ఓం' అని పేరు పెట్టుకోవడ మెందుకూ ?'

'చెప్పలేదూ... నీవూ... నేనూ... బాబు... మన ముగ్గురం కలిసి...ముక్తసరిగా...ఏమవుతాము...'

... ...

'మామయ్యా !...మరిచిపోయినా... ఓం .. ఓం'... ఓం...'

'ఏం పొగరు రా... తన్నులు కావాలా... అన్నది ఆమె...

'నీవు ఎందుకు... నీకో కూతురు పుడితే ... వాడికి యిస్తావుకాదూ...అప్పుడు...మనపిల్లే వాణ్ణి తంతుంది.'

'చూడు, అత్తయ్యా!...'

'ఏం...అత్తయ్య చూడట మెందుకూ...నన్ను ఓం... అంటే నే నూరుకుంటా నేం...పోనీ నే నూరుకున్నా... రేపు మా అమ్మాయి ఊరుకుంటుందీ...మా నాన్నను ఎందుకన్నా వని నిన్ను పట్టుకు తంతుంది...'

'నీవు కొట్టవుగద...మామయ్య...ఓం...'

'ఆ...మామయ్య ... ఓం...మామయ్య ... కూతురు గీం...దాని మొగుడివి నీవు...ఢాం...'

అసుర - సంధ్య

వాడు కొంచెం ధూకుడుగా, రవంత తూలుడుగా లోపలికి వచ్చాడు: నేనూ, మరో నాలాటి పెద్దమనిషీ కుర్చీలు దగ్గరగా లాక్కుని చిన్ననాటి ముచ్చటలు కూడ బలుక్కుంటున్నాం: కలయబడ్డట్టు, మధ్యకు అడుగు వేసి, - 'ఏదీ పంతులూ! చెయ్యి యిలా పారెయ్!' అన్నాడు: పారేశాను: పట్టుకుని ఊపేశాడు:

'ఏం - దెబ్బ, తగిలిందా ఏంరా!' అని, నవ్వుతూ అడిగాను, చేయి వాడికి అప్పగించేసి—

'ముక్కుకు సూటిగా!' - హుంకరించినట్టు అని, నావంకా, ముక్కూ మొగం ఎరుగని అవతలి పెద్దమనిషి వంకా చూసి, ధీమాగా పకాలుమని - ఒక్క అంగలో వెళ్ళి పోయినాడు.

'ఎవడు వీడు ?-' అన్నట్లు చూశాడు బొమలు చిట్లించి, అవతలి పెద్దమనిషి -

'సుబ్రహ్మణ్యాం !'

'ఏ సుబ్రహ్మణ్యాం !-'

'అదేమిట్రా - అల్లా తెలియనట్టు అడుగుతావేం. వీడిని ఎరక్కపోవడ మేమిటి ?- ఎరగనివాడు ఊరి మొత్తం మీద ఒక్క పురుగు లేడే'- అనబోయి అంతలో మాట సంబాళించుకున్నాను:

అవును - వీడికి ఎలా తెలుసు ?- ఇరవైఏళ్ళ యీ సందున యీ ఊరువచ్చిన పాపాన పోయినాడా యీ పెద్ద మనిషి ?- ఇతగాడూ నేనూ బళ్ళో, ఎన్నేళ్లో కలిసి చదువుకున్నాం - కాలేజీ నాటకాల్లో కలిసి వేషాలు వేశాం - ప్రైజులు పంచుకున్నాం - చదువు అయిపోగానే - ఇక్కడ కాదు యింగ్లండనీ, అక్కడకాదు అమెరికా అనీ,-యింతలో యుద్ధమనీ,- మొత్తానికి బయలుదేరిన వేళావిశేషం ఎలాటిదో కాని,- ఇన్నాళ్లకు తిరిగివచ్చాడు - ఇవాళే, - ఓడ దిగాడు:

'సోమయ్యగారి సుపుత్రుడురా !-'అని, విప్పిచెప్పాను.

'సోమయ్యగారంటే - గ్రుడ్డిసోమయ్యేనా.—'

'ఊఁ !'

'పెంచుకున్నాడా ?'

"పెంచింది మరొకరు ?"

'అదేమిట్రా !'

'అంతేరా:- వీడు మొగ్గో ఫలానివాడి కొడుకో అంటూంటే అదేమిటంటావేంరా ?-'

'అసక!-సోమయ్యకు,ఎన్నడో మనం పుట్టకముందే...'

'పెళ్లాం పోయిందనుకో - ఏం, మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకో కూడదా ?-

'అన్నేళ్లు వచ్చాకా ? - కళ్ళు చప్పగా పోయినాకా ? ఎవరిచా'(్రా పిల్లని వీడికి___ ?

ఎవరో తలకు మాసినవాళ్ళు - పిల్లది ఏంచూసి చేసుకుందో నీకూ నాకూ తెలుసుగద !'

"డబ్బంటే నేంలే:- వీడు పెళ్లి చేసుకోపడం, ఆ పెళ్లాం ఓ బిడ్డను కనడం జరిగిందన్న మాట - పోనీలే వంశం నిలిపింది, వారసుణ్ణి ప్రసాదించిం౨.'

'ఒరేయి బాబ్జీ ! - నీవు పొరబాటు పడుతున్నావ్ - సోమయ్య చేసుకున్న చిన్నది, పరపురుషేక్షణ పరిహ్రుత వ్రతశీల - సాక్షాత్ పచ్చి పతివ్రత -'

'ఆవిడ పాతివ్రత్యానికి నీవు హామీ యివ్వడమెందుకురా - ఎలాగైతేనేం - ఆడదైనందుకు కనడం ప్రధానం. ఒకవేళ కుంటిదీ గ్రుడ్డిదీ కాదుకద!-

అదేం ఖర్మ-బంగారపుబొమ్మ - శలాకలాటి పిల్ల -ఆ చక్కదనం చూస్తే- ఆడపిల్లలే విషముకు తినేట్టు ఉంటుంది - ఉండేది ! -'

"మరి, యిప్పు డేమైంది ? -'

'సోమయ్య కాస్తా గుటుక్కుమనగానే మాయమైంది-'

'ఎవడితో -'

'అదే ఎవరికీ అంతు చిక్క లేదు -'

'మూటా ముల్లెతో నేనా ? -'

'ఎబ్బే ! కట్టుబట్టలతో -"

"చిత్రంగానే ఉందే ! - అదేమన్నా, ఒక్క వేళ - ఏ కాశీ మజిలీల్లోంచో ఊడిపడ్డ కామినీ భూతం కాదుకద ? - ఇంతకూ ఎవరా సంబంధం కుదిర్చింది ? -"

"నేను ! -"

అవతల పెద్దమనిషి - గ్రుక్క మింగీ - మిర్రి మిర్రి చూసి-ఫక్కున నవ్వి - "యిదా కథ !- నన్ను ఏడిపించ డానికా, - యింత గ్రంథం పేనావ్ ?- నే నప్పుడే పసిగట్టా నులే -!-" అని గుక్క తిప్పుకున్నాడు -

నేనూ రెండుబారలు కలిసినవ్వి-

'ఇంతకూ, నీవు నమ్మ లేదన్నమాట ! - యిదిగో భగవద్గీత - పట్టుకు ప్రమాణం చేస్తున్నాను - ఇహనైనా నమ్ముతావా ?- నీకు యిలాటి వాటిమీద విశ్వాసం పూర్తిగా చచ్చిపోయిందా—'

"నీకు మతిపోయిందా ? -" అయినా, నీ నిర్వాహకం ఏమిటో చెప్పు - ఏ అమాయకురాలి గొంతుకోశావో—

"పాతికేళ్ళ చిన్నది - అమాయకురా లేలా అవుతుంది ?-"

"అయితే, అందులో ఏదో మాయామర్మం ఉంది. అన్నాళ్ళు పెళ్ళికాకుండా - నాకేం అర్థంకావడం లేదురా అబ్బీ :—

"వింటే అవుతుంది - కాకపోతే అప్పుడడుగు, - విప్పి చెపుతాను—"

"అంతేలే !- అసలు ముడివేసింది, నీవేగా !—"

—"ఒరేయ్ ఒట్టంటే ఒట్టే ! - ఇది వ్రతకథ లాటిది. ఇహానన్నా చెప్పనిస్తావా ? - ఇంతటితో పోనీయనా !—"

—"ప్రస్తావనే ముక్కాలు వీశెకు పెంచావ్; ఇప్పట్టున వదిలివేస్తే - మన్మధుడు ఊరుకోడురా—"

"ఇందులో వాడి ప్రమేయం ఏమీ లేదురా—"

"ఉండకపోయినా యిబ్బంది రాలేదుగా - ఒక్క ఇండియాను మినహాయిస్తే - ఏ దేశంలో చూసినా, మన్మధుడు అక్షరాభ్యాసపు వయసన్నారాని పసిగుడ్డు - రతీదేవికి అంగాంగ వైభవం అంతా పుష్కలమే కాని, - కళ్లుమాత్రం ఉండవు - అంతమాత్రాన ఆ దేశాల్లో రాత్రులూ, పవళ్ళూ గొడ్డుపోతున్నాయా ?

—గుర్రం గుడ్డిదై తేనేంగాని యీ సందేహం మటుకు బాధిస్తూందిరా ! చౌడప్ప పద్యపాదాలు జ్ఞాపకం ఉన్నాయ్ కాదూ - "ఇలు వరుస మానుషంబును కులమున్ గల సోమయాజి కూతురి కైనన్, ఎట్‌సిటెర, - పెళ్లైందంటే పోనీ సంబరమే ననుకో. కాని, వగ్గైపోయిన సోమయ్య బారసాలకు

ఎక్కవచ్చేంతగా పుంజుకున్నాడా నిండు మనంబుతో, 'మమ' అనుకున్నాడా? -'

"చెప్పేది వింటే ఏ సందేహం ఉండదు. మళ్ళీ కాస్త కాఫీ నంజుకో, సిగరెట్ ఆరకుండా రగుల్చు; మనం మంగళం పాడేదాకా ఊకొట్టు—

అవతల పెద్దమనిషి నేను అన్నంతా చేసి కుర్చీకి ఓరగిల పడి కూర్చుని "సై" అన్నట్టు తల విసిరాడు. నేను అనగనగా, అని మనసులో గొణుక్కుని కథ ఎత్తుకున్నాను. టెలిఫోన్ గణగణలాడింది అందుకుని పక్కను బజ్జోవేశాను; మాటల మధ్య రగడ లేకుండా పనస ఎత్తుకున్నాను.

—"సోమయ్య స్వభావం మొదటినుంచీ మనకు తెలియందేముందీ? ఎప్పుడూ, ఒంటికట్టు రామలింగమే గద!

"బంధువు లందరినీ, ఎల్లకాలమూ అల్లా ఆమడ దూరాన్నే ఉంచేశాడు. వీళ్ళందరికీ తనమీద ఆపేక్ష కాదు. తన దగ్గర ఏ కాస్తో కూస్తో ఉన్న ముల్లెమీదే చూపని ఆ ఉద్దండుడి నమ్మకం. "మాకు అంతో యింతో భగవంతుడు యివ్వనే యిచ్చాడు. నీ డబ్బు ఎవడి క్కావాలయ్యా! బడుగల్లే ఆలా ఉన్నావని నీ మీద జాలికొద్దీ ఏదో కనిపెట్టి చూద్దామని వచ్చాంగాని!" అంటూ అయినవాళ్లు ఒకళ్ళో యిద్దరో మొత్తుకున్నా, "ఉహుం అదంతా ఓ వేషం, ముందు ఇల్లా అంటూనే చేరి పీఠం కట్టుకుని కూర్చుని ఈ డెప్పుడు హరీ అంటాడా అని కాచుకు కూర్చుంటారు. నాకు దగ్గులు నేర్పుతారా!" అనేవాడు, చివరదాకా ఆ మాటమీదనే ఉన్నాడు.

ఇంట్లో గొల్ల వెంకాం ఒక్కతే కనిపెట్టుకుని ఉండేది ఇంత చేదోడుగా. అదిమాత్రం ఏం చిన్నదా, చిదుకుదా, ఇంత వయస్సూ చెల్లిందేనాయెను. మొదటినుంచి తినిఉన్న విశ్వాసాన అల్లాగే అంటిపట్టుకుని ఉంది. అరమరిక లేకుండా ఉపచారం చేసింది, వెళ్ళిపోయింది.

అప్పటికే సోమయ్యకు ఏణ్ణర్థంనుంచీ, బొత్తిగా చూపు ఆనడంలేదు. ఒంట్లో దార్ఢ్యం అసలే లేదు. అది పోయిం దనగానే, ఆ పూటంతా భోజనం మానేసి, పలకడం మానేసి - ఏదో ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. చివరకు ఓ ప్రొద్దువేళకు తెప్పరిల్లి "ఇంకో గత్యంతరం లేదు. చేసుకుని తీరవలసిందే!" అని గొణుక్కున్నాడు. ఆ మాటే నాతోనూ అన్నాడు.

నేను విస్తుపోయినానంటే నమ్మ: ఎన్నడూ లేనిది ఇప్పుడు సోమయ్యకు ఈ బుద్ధి పుట్టిందా? చేసుకుందా మన్నా ఆడపిల్ల లంటే అంత ఈనకాచి ఉన్నారా? ఎంత డబ్బుకు ఆసపడినా చూస్తూ చూస్తూ ఏ కన్నతండ్రి చేజేతు లారా కూతురి గొంతుక కోస్తాడు? -

ఈ మాటలే సోమయ్యతో అన్నాను: మందలిం చాను. కాని, ఆ మానవుడు అదే మాట రాచి రాపా డాడు. అయితీరవలసిందే అన్నాడు. ఆ రవంతపుణ్యామూ నేనే కట్టుకోవా లన్నాడు.

ఇహ తప్పుతుందా మరి! ఇష్టదైవానికి మ్రొక్కుకుని రెండో కంటివాడికి తెలియకుండా ఇంట్లోనే వెంకటేశ్వరస్వామి పఠం ఎదుట సోమయ్యను ఓ యింటివాణ్ణి చేశాను.

పెళ్ళికూతురు మా బావమరిదికి మేనమామకూతురు. మూగపిల్ల. కాని,. మాంచి యోగ్యురాలు.

పెళ్ళికి మా అక్కా బావా పెత్తనం చేశారు. కొత్త సంసారం కదా అని తోడుగా వీళ్ళయింట్లోనే వచ్చివున్నారు. నేనూ, సరే వాళ్ళతో బాటే - అప్పట్లో మనకూ మరో పనీ పాటా అంటూ వేరే లేదాయెను!

పిల్లది ఘట్టి యోగ్యురాలని ముందే మనవి చేస్తిని కదా! అలాగే మెలగింది. సోమయ్య మనసు కనిపెట్టి ఆతడికి ఏ లోపమూ రానీకుండా వేయి కళ్ళతో కనిపెట్టి చూసింది. ముప్పొద్దులా చక్కగా స్నానానికి అన్నీ అమర్చి స్నానం చేయించేది. సుష్టుగా భోజనం చేస్తున్నంతసేపూ దగ్గర కూర్చుని విసురుతూ యిష్టాగోష్ఠిగా మాట్లాడుతున్నట్టు రకరకాలుగా నవ్వేది. నిద్రపోయేదాకా కాళ్లు వత్తేది. ఇలా పొత్తిళ్ళలో కూనను పెంచినట్టు పెంచింది.

సోమయ్య అన్నాళ్లూ యింద్రభోగము అనుభవించాడనుకో, కళ్ళారా పిల్లదాని చక్కదనం చూసి మురిసిపోయేందుకు లేకుండా ఆ మాలదైవం దృష్టి ఊడలాక్కున్నా, ఇంటికైన యిల్లాలు, నోరారా పలుకరించేందుకూ, పిచ్చాపాటీ చెప్పేందుకూ వీలులేకుండా ఆ లోపం ఒక్కటే ఉన్నా ఆ సంసారానికి మటుకు మరే లోటూ లేకుండా చూడ

ముద్దుగా ఉండేదనుకో. క్రమేణా, సోమయ్యకూ ఆ మూగ నవ్వే అర్థంచేసుకోవడం అలవాటయిపోయింది. మనసులో మాటలు విప్పిచెప్పినట్టు విపులంగా సైగలుచేయడం తనంతట తానే అలవాటు చేసుకున్నాడు. ఇంటి ఖామందు లిద్దరూ అలా మూగగానే కాలక్షేపం చేసుకుంటూ రావడంతో చూసే యింటిల్లిపాదికీ – అంటే మా అందరికి ఆ పోడిమే అలవాటైపోయింది. కొత్తలో మా అక్కా బావా, చూసి నవ్వేవాళ్ళు కాని క్రమేపీ పాతబడి పోయింది.

"ఇలా ఉండగా ఉండగా సోమయ్యకు ఓ చింత ఆవేశించింది. అసలు ఏ పోణిమీ లేనంతకాలమూ సుఖం గానే ఉన్నాడు. కాని, పెళ్ళి అంటూ ఒకటి అయింది కనుక, ఇహ ఆ తరువాయికూడా తీరి ఆ కడుపున ఓ కాయ కాస్తే – ఈ ధ్యాసలో పడ్డాడు. కాని, అది సాధ్యమా ?–"

ఇంతవరకూ కొంటె చూపు పెట్టి వింటూన్న అవతల పెద్దమనిషి ఎడ్డేవగా ఆవలిస్తూ, ఒళ్లు విరుచుకుంటూ "సాధ్యం కాకేం జేస్తుందిలే ! అన్నాళ్ళూ యింట్లో నిన్ను కట్టేసి మేపింది, ఆ మొక్కు తీరుస్తావనేగా ? నీ అండ చూసుకోకుండానే చేసుకున్నా డంటావా ?" అని తనలో తాను అనుకుంటూన్నట్టు నసిగాడు.

నేను ఘొల్లుమని లేచాను.

"ఒరే బాబ్జీ ! ఆ మాటే అనవద్దన్నది. ఆ మహా యిల్లాలు విషయంలో అలాటి పాదిత్యం తలచినవాళ్ళకు కళ్ళుపోతాయి. అంత పతివ్రత అష్టాదశ పురాణాల్లోనూ

లేదు. ఆ యిల్లాలికి పురుషు డంటే ఒక్క సోమయ్యే. అతడు ఎంత కొరమాలినవాడైనా—"

అవతల పెద్దమనిషి ఈ ధూకుడు చూసి కొంత తగ్గాడు. "నే నేం పాపపు మాట లనడం లేదు భాయీ! సోమయ్య మనసులో కోరిక నెరవేరేందుకు దైవం ఏ రూపాన అనుగ్రహించి ఉంటాడా అని మథన పడుతున్నాను" అన్నాడు.

"అంతే- సరిగా దైవమే అనుగ్రహించాడు! దైవకృప కూడా ప్రసరిస్తేనే కాని మానవ యత్నం ఎంతఉన్నా ఫలం పాటి కాదనీ, దైవం తిన్నగా చూసినప్పుడు ఇలాటి ప్రమేయాలతో నిజంగా నిమిత్తమే లేదనీ ఏవం విధములైన ధర్మపన్నాలు సోమయ్యకు సవాలక్ష తెలుసును. కన్యగా ఉన్న మరియమ్మను పరిశుద్ధాత్మ కరుణించి కమ్ముకుంటే పశువుల చావడిలో నైతేనేం, బంగారుతండ్రిలాగా లోక రక్షకుడు జన్మించ లేదూ. ఏదో ఒకనాడు యీదాలాభాన మనువు తుమ్మితే ఇక్ష్వాకు రాజేంద్రుడు ఉంగా అన లేదూ? అలాగే ఎందుకు జరుగకూడదు! సూర్యుణ్ణి ఆరాధించి గొంతెమ్మ కవచకుండల సమేతుణ్ణి కన్నదా లేదా? భక్తి తప్పనప్పుడు ఫలం తప్పుతుందా, ఇదెంత కలియుగమైతే మాత్రం!

"కలౌ వేంకట నాయకః - అన్నది, వేదవాక్కు- భక్తులకు సర్వకాల సర్వావస్థలయందూ కొంగు బంగారమైన శ్రీయఃపతి. అహరహమూ, నమ్మికొలిచినవారిని చిన్న చూపు చూస్తాడా? సోమయ్యకు, ఈ నమ్మకం మాధునికన్న

ఉద్లోలంగా ఉంది : ఇలవేలుపైన వేంకటేశ పెరుమాళ్ళకు అహోరాత్రాలూ యీ కోరికే మనవి చేసుకున్నాడు. సరిగా ఏడాది తిరిగేటప్పటికల్లా పొత్తిళ్ళలో పాపను అందుకుని, రొమ్ముకు హత్తుకున్నాడు. అలాటి తపస్సు దైవం ఎన్నటికీ వృధా చెయ్యడు అని మా కందరికీకూడా తెలిసి వచ్చిందిరా భాయీ—

"తరువాత మరో అయిదుసంవత్సరాలు జీవించాడు సోమయ్య; పిల్లవాడి ముద్దు మురిపెములన్నీ ఆలకించాడు. అంత ఆస్తీ పొల్లుబోకుండా, సక్రమంగా అనుభవించేందుకు హక్కుదారుడు కలిగాడన్న సంతోషం, దిక్కూ దివాణమూ లేకుండా, ఒంటిగా పక్షికిమల్లే రాలిపోకుండా, తనకు అయిన వాళ్ళ కళ్ళఎదుట సునాయాసంగా కళ్ళు మూశాడు. పిల్లవాడికి ఏమీ భయంలేదు, మేము కళ్లల్లో పెట్టుకు పెంచుతామని, మా అక్కా బావా, ఆయనకు అభయం యిచ్చారు. మా బావమరదే పైగా వాళ్లప్లీడరుకూడాను! ఆస్తి సంరక్షణ విషయంలోనూ, సోమయ్యకు యద్విధమైన దిగులూ లేకుండా పోయింది. అన్నమాట తప్పకుండానే, మావాళ్ళు పిల్లవాడిని పెంచి, విద్యాబుద్ధులు చెప్పించి, ఇంతవాణ్ణి చేశారు."

అవతల పెద్దమనిషి, సాంతం విని, "అలాగేం !" అన్నట్టు, కోరగానే తల ఊగించాడు. "మరి, పిల్లవాడి తల్లి సంగ తేమిటి ?" అన్నాడు.

"మొదటే మనవి చేశానుగా ? ఎవరో దేవతా మూర్తి, పాపం ఆ వృద్ధ బ్రాహ్మణ్ణి కనికరించింది. ఇల్లు

నిలిపింది. వచ్చినపని అయిపోగానే, అవతారం ఉపసంహ రించుకుంది."

"మరి, మీా బంధు వన్నావు కదూ !"

"అవును; మనకు దేవతలు బంధువు లుండకూడదా ?"

'పోనీలేగాని, - అలాటి దేవతకు, ఈ నిక్షేపరాయడు పుట్టాడేం ?-'

'అది మేనమామ పోలికలే !-'

''అతగా డెవకు ?-'

- ప్రశ్న వేస్తుండగానే, సమాధానం ఆకళింపైనట్టు, అవతల పెద్దమనిషి, నన్ను చుర చుర చూసి నవ్వాడు - నేనూ నవ్వాను !

'ఇదంతా నీ భాగోతమూ !' అన్నాడు.

'ఏదో ! - మనకు చేతనైన సాయం, మనం చేశాం!- నిజంగానే ఎక్కడినుంచో, పిల్లను కొనుక్కొచ్చి కట్టబెట్టా మనుకో, ఆ బ్రతుకు అభాసు కావడమే తప్ప ఆ బ్రాహ్మడు ఏంబావుకునేవాడు. మొన్నాటినుంచీ, యిల్లు సత్రమైపోయేది; లేదా, చేతికి అందినది తుడిచిపెట్టుకుని పిట్టే తుర్రుమనేది. అలా కాకుండా, - నేనే అప్పుడప్పుడు చీర సింగారించా ననుకో, - నిజంగానే దయతో జాలితో, అవసరమైన ఉప చారం చేశాననుకో, ఈమాత్రం ఉద్ధరింపుకు నేను పూను కోవడం మంచిది కాదూ?-నిజంగా, పిసలైన ఆడపిల్లయితే మాత్రం, ఆ బ్రాహ్మడికి అంతకుమించిన అవసరం పట్టదు కదా. ఎవరినో తెచ్చి ఉసూరుమనిపించడం ఎందుకు?-

'సరిగ్గా సోమయ్య తపస్సు చేస్తున్న రోజుల్లోనే, మా అక్కయ్యకు ఈ బంగారుతండ్రి పుట్టాడు. ఈ సాయం ఆ దంపతులు చేశారు. ఉత్తరత్ర పిల్లవాడూ సుఖపడుతాడు, ప్రస్తుతం సోమయ్య కోరికా తీరుతుంది. అంతేకాని, వాళ్లకు పిల్లలు చేదనా ? - పెట్టి పోషించుకునే శక్తి లేకనా ? -'

'మీరు అందరూ కలిసి చేసిన మోసం అన్నమాట!'

'అది, గిట్టనివాళ్లు అనవలసినమాట !- సోమయ్య నిశ్చింతగా బ్రతికాడు. మహారాజల్లే కళ్లుమూశాడు: అదే మనకు కావలసింది. మోసమను, - లౌక్యమను, - రొండో కంటివాడికి తెలియకుండా, రొష్టులేకుండా, మనం చేయ గలిగిన ఉపకారం ఆ జీవికి చేశాం -'

-'మరి మేనల్లుణ్ణి యిట్లా తయారుచేశావేం ? పట్ట పవలే తీర్థం సేవించి వస్తున్నాడు !-'

'ఏనుగు నెక్కినప్పుడు ఆమాత్రం తూలుడు ఉండక పోతే ఎలా ? వాడు పైకి అలా కుర్రతనంగా ఉన్నాడు కాని, నిన్నూ నన్నూ అమాంతం కబళించే ప్రయోజకుడు. వాడు పందెంకట్టిన ఘోడా, ఓడిపోవడం అంటూ లేదు : ఇప్పుడూ ఆ విసుకుమీదనే వచ్చాడు - ఎంతో కనుక్కుంటా నుండు -'

టెలిఫోను సరిగ్గా అమర్చి పిల్చాను, - అవతలనుంచి చెప్పిందంతా, సరే, -! ఓహో ! అలాగా -!' అంటూ విన్నాను -

'అంతా ఓ పాతికవేల పై చిలుకు గెల్చాడు - మనిద్దర్నీ సాయంకాలం సహపంక్తికి - ఆహ్వానించాడు - సరేనన్నాను-'

'సరుకు మంచిది దొరుకుతుందా ?' అన్నాడు నవ్వుతూ అవతల పెద్దమనిషి. –

'దొరక్కపోతే – పుట్టిస్తాడు – అంతా మన తరిఫీయతే! అన్నాను. –

మంచి ముత్యాలు

నేను, కాఫీకి వెళుతూ మేలుకొలుపుదామనుకున్నాను. కాని, రెండురోజులు రైలులో హూనమైవచ్చాడు, పోనీ యింతలో కాలేజీలో మునిగిపోయేదేమీ లేదుకదా అని ఊరుకుని... వేళకు భోజనంచేసి, నా దోవను నేను వెళ్ళిపోయినాను.

మనకు కొంచెం మొగమెరుకఉన్న మా వేపు అమ్మాయి అవాళ రేడియోలో...కుయికుయిలాడింది. బీచి ఒడ్డున కూర్చునివిని ... అసహ్యించుకుంటూ ... అడుగుతీసి అడుగువేస్తూ లాడ్జికి చేరుకునేటప్పటికి ... ఆపూట అతి ఆలస్యమైంది.

చీకటి, ఏమూలా దీపంలేదు : మెట్లు ఎక్కుతూ కేకవేశాను. జవాబులేదు : తలుపుతోస్తే వచ్చింది. మళ్ళా

దగ్గరగా పిలిచాను. పక్క వసారాలోనుంచి మూలిగాడు:—
చేజాడను, ఏది ఎక్కడున్నదీ వెదుక్కుంటూ, వెళ్ళి దీపం వేశాను.

...వసారా పిట్టగోడకు కాళ్ళు తన్నిపట్టి చెల్లాచెదరుగా ఉన్న పక్కమీద, ఐమూలగా తిరిగి, మసులుతూ పడుకుని ఉన్నాడు. దగ్గరకువెళ్ళి ఒళ్ళుపట్టిచూశాను. సలసలలాడుతూంది.

అక్కడనుంచే ఎదుటింటి డాక్టరును కేకవేశాను. వచ్చి, నిదానంగా పరీక్షచేశాడు: బడలికవల్లనేమోనని... నాకు తోచిన సలహా యిచ్చాను. తల ఎత్తకుండా రవంత ఊగించి వెళ్లి మందు పంపించాడు...

తగని బాధ మింగుతూన్నట్టు ఉండిఉండి నరాలు బిగదీసుకు మూలుగుతున్నాడు: ఏమని అడిగితే పలుకడు... గడియారాన్ని కంట కనిపెట్టుకుని...వేళకు మోతాదు తప్పకుండా...రాత్రల్లా కంటిలో వత్తివేసుకు కూర్చున్నాను.—ధారకం ఏదన్నా చేద్దామని ఎన్నిసార్లు ప్రయత్నించినా, అది మాత్రం నాతరం కాలేదు.

తెల్లవారిన తరువాతకూడా అలాగేఉంది. డాక్టరు చూచి అనుమానించి ఆఖరుకు తాను అనుకున్నదే నిజమని నాతో తేల్చి చెప్పాడు.

మావాడు సుఖపడివచ్చాడు.

అంతో యింతో రాటుదేరిన ఘటాన్ని, నాకేమీ అనిపించలేదు. విశేషం: మనవాడు, మడివిడిచి కొంచెం దోవ

లోకి వచ్చాడుకదా అని పూరాగా సంతోషించేందుకు లేకుండా పాపం మొదటిసారే, గంతు వేసీవేయడంలోనే కాలు కాస్త జారి—

అసలే బిడియపడుతూన్న వాడిని, బేజరూరు ఆషా మాషీలతో బెదరుకొట్టవద్దని డాక్టరుకు ఆనపెట్టి మందు సక్రమంగా నడిపే కట్టుదిట్టంచేసి, వేయికన్నులతో కాచి, మళ్ళా నెల తిరగకముందు మామూలు మనిషిని చేశాను.

మనిషి మామూలుగా కనిపించుతున్నాడేకాని, మనసులో బెదురు తీరినట్టులేదు. నేను ఎన్నివిధాల మరపించాలని ప్రయత్నించినా ... పరధ్యానంలోంచి బయటపడడు...పడే బాధ ఏమిటో చెప్పడు. రాత్రిళ్ళు నిదురలో...గాభరాగా కలవరించుతాడు – మేలుకుని ... మూలుగుతాడు ... 'ఏమిటిరా అబ్బీ !–' అని ఎంత నయాన అడిగిచూసినా...ఉలకడు, పలకడు...

—తెల్లవారకముందే ... లేచి కూర్చుని, దీపం చప్పగా ఆర్పేసి గదంతా చీకటిచేసి నాకు ఎక్కడ వినబడిపోతుందోనని దిగమింగుకుంటూ పట్టుతప్పి వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూన్నాడు.

విని సద్దుచేయకుండా లేచి కూర్చుని సిగరెట్ అంటించుకునేందుకు పుల్లగీసి ఆ వెలుగు అలా ఒక సెకను నిలిపి వెలుగు వెనుకనుంచి ఆతన్ని కణకణగాచూసి వెలుగు ఊదేసి అక్కడనుంచి లేచి వెళ్ళిపోయినాను.

ఆవాళ కాలేజీకి నాకు సెలవు. అతడు ఆ చాయలకు వచ్చి ఎన్నివారాలైందో హాజరుమాత్రం నేను చెపు తున్నాను, మామూలుగా.

భోజనం ఆలస్యంగాచేసి వచ్చి అతడివంక చూడ కుండా నా మానాన నేను సర్కార్ శాస్త్రి పుస్తకం ముందు వేసుకు కూర్చున్నాను. కాని, బలవంత బ్రాహ్మణార్థంగా ఉంది. ఎంతసేపైనా పేజీ తిరగడంలేదు. ఎదురుగుండా ఆత డలా దిగాలుపడి ఉంటే నాకు ఓపట్టాన తగని యిరకాటం అనిపించింది. అయినా అప్పటికే గంభీరంగా ఊరుకునేఉండి పండ్లబిగివిని నాలుగు కొట్టేదాకా పీఠంవేసుకు కూర్చుని ఇకనైనా శాస్త్ర కాలు జాడించి గాలిపోసుకు రాకపోతే లాభంలేదని బయలుదేరే సన్నాహంలో ఉన్నాను.

మావాడి చాయల్లో కదలిక వినపడుతూంది. వెను దిరిగి చూడకుండా, అద్దంముందు నిలుచుని టై సరిచేసు కుంటూన్నవాడిని, ఆలాగేఉండి, అందులోంచి ఓ కంట ఆతన్ని కనిపెడుతూ ఉన్నాను. షర్టుమీద ఉత్తరియ్యం వేసు కుని చెప్పుల్లో కాళ్ళుపెడుతూ ఉన్నాడు. నాతో కలసిరాక పోయినా తన మానాని తాను ఎక్కడన్నా చాంద్రాయిణం చేసినా మాబాగే, కొంత తేరుకుంటాడు అని నేను చూసీ చూడకుండా, మామూలు ముభావమే అంటిపెట్టుకున్నాను.

నా వెంటనే వచ్చాడు. ఎదుటకుర్చీలో, నావంక చూడకుండా కూర్చుని, కాఫీ యిత్యాదులు నాతోపాటు కానిచ్చి అనుసరించాడు.

బీచిబడ్డున నడుస్తున్నాము. కెరటం ఉరవడి గమనించ కుండా ఎవరి ధ్యాసలో వారముంటే, అల మామీదకు ఎగ బడి విరిగి, ఉక్కిరిబిక్కిరిచేసి, అదిచూసి మాకు ఎదురుగా నడుస్తూ వస్తూన్న ఆడపిల్లలు కొంటెతనం పట్టలేక పనివేళా మమల్ని రాసుకునేట్టుగావచ్చి, మాముఖాలమీదనే విరగ బడినా, అది అయినా ఆతని గమనికకు రాలేదు.

మేరీరాణి కాలేజీ ఎగువదాకా పోయి యిసుక మెత్త లాగా చేసుకుని దానిమీదగా ఓరగిలి, కాలుజాపి పడు కున్నాను. ఆతడు నాప్రక్కన కూర్చున్నాడు. సముద్రానికీ, చూపులతో అంతు కనుక్కునేపట్టుతో చూసినకొద్దీ పొంకా నికి మబ్బుకమ్మకపోయినా మూసుకుంటూన్న చీకటులను దూసుకుని గట్టునపడడానికి నురగలు గ్రక్కుతూన్న అలలల్లే అల్లాడిపోతున్నాడు.

నాకు దిగులనిపించింది. పాపం, నిక్షేపంలాంటి పిల్ల వాడికి యీ బెడద ఎందుకు వచ్చిపడ్డదా, ఎన్నటికి కోలుకుని మళ్లా మామూలు మనిషి అవుతాడో అని, అభం శుభం తెలిసీ తెలియని వయసులో యీలాటి తాకిడీలు రావడం ఉత్తరత్ర ఒకందుకు మంచిదే అయినా, అప్పటికప్పుడు తట్టుకోవడానికి మాత్రం తలతిరిగిపోతుంది.

ఆ ఆలోచన అదేపనిగా మననం చేసేటప్పటికి నా సాధక బాధకాలు చూడకుండా తన వేదన పేరను జాలితో గుండెకరగించుతూన్న ఆతని ఊరూ పేరూ లేని వేశీ అసహ్యం వేసే స్థితిలోకివచ్చింది. ఆలాంటప్పుడు పరాకున ఏంమాట

తూలుతానో అని నన్ను నేనే చీదరించుకుంటూ మాటలు అయీ కాని ధ్వనితో కసురుకున్నాను. అందుకు ఆతడు తలయెత్తి నావంక ఉలికిపాటున చూశాడు. వంచుకు కుంచుకు పోకుండా గడ్డంక్రిందుగా చేత్తో గిరిగీసి ముగ్గులోకి దింపాను.

'చెపితే పోయేదికాదు. నా బాధ నాతోనే ఉంటుంది' అని విరక్తితో గునిశాడు. నేను స్థాయి ఎక్కించకపోతే పాకాన పడేటట్టు లేదు.

'చెపితే పోదా...చెప్పేదికాదా ?'

ఆతడు అంతకూకలిసి ఏకబారున తలఊగించాడు.

'పోకపోతే అన్నింటితో బాటు అదీ ఒకపక్కన పడిఉం డనీ, అంతేగాని నెత్తినెక్కించుకోమోక'

'నాచేత కావడంలేదు'

'కనుకనే నేను సాయంపట్టి దాన్ని అవతలకు దొర్లిస్తా నన్నది. విన నేర్పుఅయినా లేదా నీకు ?'

'నాకూ ఏమీ లేదేమో యీ లోకంలో అసలు'

'అదిగో వేదాంతంలోనికిపోయినావా అంటే తంతాను. ఏమిటోయ్ ! నీకేం కొమ్ములు మొలిచినాయా ?'

'విరిగినాయి.. '

"ఏ కొండ కేసి కొట్టావో..."

'కొండ విరుచుకు మీదపడితే దాని క్రిందపడి నుగ్గు నూగవడం తలదా తప్పా ?'

'అడిగినదానికి జవాబు చెడ్పడం అలవాటు కాని వాడవు ఏలా యిన్ని మెట్లు ఎక్కివచ్చావు. నీకన్న నేను

ఎక్కువగా ఇంకా అడ్డదిడ్డంగా మాట్లాడగలను, ఎన్ని వేషాలైనా వేయగలను. తాతకు దగ్గువరస నేర్పక!

అవును కాదు అని నోరు విప్పి చెప్పడానికే యింత సాగదీయించుకునేందుకు ఆ ఆట లిక్కడకాదు అత్తవారి యింట్లో'

ఎందుకోసం అతడలా వలవలా ఏడ్వడం మొదలు పెట్టింది? అందులో నేననుకోకుండానే ఏదైనా ఘాటుగా తగిలిందా? రగడ పెరిగిపోతూన్నదే.

'అన్నీ తెలిసేనా'

'ఎవరికి నీకా, నాకా?—నీవు, తెలిసి చేస్తూన్న పనే అయితే నీమీద జాలిదలచినవాడు శుద్ధ ఫూల్. కాని నాటకమాడే నేర్పు నీకు ఉందని, యిప్పటికీ నాకు నమ్మకం కలగకపోవడంచేతనే.'

'అందుకు నా కృతజ్ఞతాపూర్వక...'

'ఆ వందనాలేమో హెచ్చవేసి నీకు దాఖలు చేసుకుంటానుగాని యిక, నీవు బాధపడి నన్ను వేధించక అసలు గొడవేమిటో తేల్చు. అంతగా మిన్నువిరిగి మీదపడే విషయమైతే అప్పుడు ఓ చెయిచూద్దాం. అప్పుడూ యిప్పుడూ, నేను అండను ఉన్నంతవరకూ నీకు వచ్చే ఫరవా ఏమీ లేదు'

చెపుదాం అనే తెగింపు మొగంలో ఆలా స్పష్టంగా కనబడుతూఉన్నా, ఆతను యింకా బెరుకుగా వెనుకాడుతున్నాడు. ఈ పట్టున విడవకుండా రెచ్చగొడితేనేగాని

పసివాడు పలువరుస విప్పడని నేను ఊహించినకథ ఊదేసి ముగ్గులోకి దించుదామని

'ఏం నీవు చెపుతావా? ... నన్ను చెప్పమన్నావా' అని అడిగి అతనిచేత సరేనని తల ఊపించి, నేను పాయలు దీయడం పూనుకున్నాను.

'అనగనగా ఆ అబ్బాయికి ఆ వేసవికో మళ్ళా రోహిణికో భార్య కాపురానికి వస్తుంది. వస్తుందికదా ఎప్పుడెప్పుడని ఎదురుచూస్తూ నోట్లో వేలువేసుకుని ఆ గడియరావడం కోసం కనిపెట్టుకుని కూర్చునే అంత అర్భకుడు కాకపోవడంచేత, ఆ శుభకార్యానికి దోహదంగా కొంత ఆ పంపిణీ మీదనే యీ లోగా కాలక్షేపంచేస్తే-ఎందుకన్నా ముందుకు ఉక్కరకు వస్తుందికాదూ - అనే ఆలోచనపోయి అంగబలమూ, అర్థబలమూ పుష్కలంగా ఉన్నవాడు గనుక, అనుకున్నపని అతిధారాళంగా అవిచ్ఛిన్నంగా నిర్వర్తించడంచేత ఆ తపోవేడిమికి అతల వితల తలాతలాదికాలు ఉడికిపోయే దివ్యస్థితి యథాక్రమాన సంభవించగా మహర్షి తపోబలంమోపై తల్లక్రిందులై తల్లడిలిపోతున్నాడు. పురుషుడిని కర్తగా కథాప్రారంభంచేసి కార్యకలాపానికి పురాణచ్ఛాయ ఎందుకు యివ్వవలసి వచ్చిందంటే, 'దేవతలుచేయు తప్పులు దివ్యకథలు' అని పాత నాటకం ఎందులోనో ప్రమాణం మనకు లభించింది.'

మన ధోరణి వింటూన్నకొద్దీ నవ్వులో పడిపోయి మగతగా ఉండటం మరచి పోతాడని ఆశపడటం నాది పొర బాటు.

'దేవత ఉభయవాచకమని నీవు ఒప్పుకుంటావా ?'

'వైయాకరణి అడిగేతీరు అది కాదుగానీ, నీ వన్నది తెలిసింది. ఆతడైనా అంతేనా అనేనా దేవర ప్రశ్నించేది ? ఆలాగై తే,

ఆసూపానూ తెలియసందువల్ల నా ఊహ ఎక్కడ బెడిసిందో తోచలేదు. ఆతని వాలకంచూ స్తే ఇందాకటినుంచీ నేను పోయిన ఊహలన్నీ చెరిపేసి కథ ఇంకో విధంగా అల్లుకు రావలసి వస్తుంది. అందుకు అనేక చిలవలు పలవలూ ఉన్నాయి. ఏ చిగురు కదిలించినా, ఏదో చిక్కే. అయినా మరోమారు దిరిగా వాయించి చూదామని...

'ఆలా అయేపక్షంలోనూ యీ తంతు అంతా జరుగు తుంది. రసం ఒకటే రుచి స్థాయీ భేదంకాని. అసలు ఆలో చన తెమిలేందుకు వ్యవధానం తెచ్చుకోడానికని, నేననే దేమిటో నాకే అర్థంకాకుండా, కోమటిపురాణంలోకి దిగాను.

ఆతను సరిగానే అర్థంచేసుకుని నేను చెప్పిన పాఠమే నాకు ఒప్పగించడం మొదలుపెట్టాడు.

'అనగా అనగా ఆ అబ్బాయి ఉన్నాడే ఆతనిమీద నీవు మోపిన నిందలే నిజమైతే ఆతడు ఏనుగు నెక్కినట్టు సంతోషించుతాడు. అన్నీ అబద్ధాలు. అందులో ఆతనిదోషం ఏమీలేదు...' అని ఎలుగురాచినట్టుగా అన్నాడు.

'అని నేను నమ్మనా ?'

'అది నీ దయ. కాని యిదంతా నాటకమని నీవు నన్ను చూస్తూండికూడా అనుకుంటే నేను సహించలేను. నామీద జాలిపడవద్దు. నన్ను నీ చాయలకే రానీయవద్దు. నీకు యిష్టం లేకపోతే అంతే. నా బాధ నిజమని నమ్ము.'

'నాకు తెలిస్తేగా'

'అవును అంత ఘోరాన్ని నీవు అనుకోలేవు. నేనూ ఆలా జరుగుతుందని కలలో అయినా తలచలేదు ... కాని జరిగింది.'

'ఊఁ...'

'నేను...మొన్న మాఊరు వెళ్లినప్పుడు మావాళ్లు పండుగకని కోడలిని మాయింటికి తీసుకువచ్చారు.'

'అదృష్టవంతుడివి. అనుకోకుండా ఆలా కలిసిరావాలి.'

'కలిసినందుకే వచ్చింది.'

ఆరోగ్యం యీనడుమ చెడిపోవడంవల్ల మెదడేమన్నా డొంకల్లో సంచారం చేస్తుందా ఏమని, నిర్ఘాంతపోయి నిలువు చూపులతో అతని ముఖానికి కన్నులప్పగించి అలా కదల మెదల లేక పోయినాను. ఆత డనేదాంట్లో, నిజమే అంతటితో యిక కొంప లంటుకుపోయినవన్నమాటే. ఆ మంట యిక చల్లారదు.

ఆతనిలో అకారణంగా అమాయకురాలిమీద, అలాటి నింద వేయడానికి తయారు కాగలిగిన నీచత్వం ఏకోశాన అయినా ఉండటానికి అవకాశము ఉండవచ్చునేమో అనే

ఊహాకూడా నాకు కలగవలసిన సందర్భమే అయినా అద్దం వంటి ఆతని మనసు నే నెరుగుదును. ఎంతో మనసుపడి, ఏరికోరి తెచ్చుకున్న బంగారపుబొమ్మను ఎన్నడైనా ఎప్పుడు కొరుక్కుతిందామా అనే రెపరెపలాడే వయసుకాడు, అనవసరంగా అంత అన్యాయానికి ఒడిగట్టి ఆ చిన్నదాని జీవితం పాడుచేయుగలడా?

ఆతడు అబద్ధం ఆడవలసిన అగత్యంలేదు, ఎటు పారజూచినా.

ఆ పిల్లదాని విషయంలో వ్రేలు వంచడానికి వీలుపడని నిప్పంటి వంగసం? పరాకున అయినా ఆ యింటపుట్టిన పడుచులమీాద ఆలాటి పాపం మాట పడవేయడానికి, పగవాడైనా తలచడు.

ఏలా సమన్వయం చేయాలి?—

కీలకంలో ఏదో తికమిక ఉండితీరాలి, అని మనసుకు తడుతూనే ఉంది. కాని, తెమిలి, చిక్కువిడటం లేదు. కాని, అదేలక్ష్యంతో, తరచగా తరచగా కిటుకు మెదడుకు చిక్కింది. తెలిసిన తరువాత, తెలివి ఇంతలో ఉన్నది గదా పనీపాటాలేనట్టు, ఎలుకను పట్టడానికి కొండంతా త్రవ్వినట్టుగా, అని నాలో నేను అతనికి తెలియరాకుండా నవ్వుకున్నాను.

నే నేమనుకున్నదీ, ఆతనికి తెలియనీయలేదు. నా మాట నమ్మి చెడినవాడు లేడుకాని, ఇప్పుడు ఆతనికి ఏది చెప్పినా నమ్మడు. ఇంత ముదిరినతరువాత, నమ్మించి మళ్లా

దోవకు మళ్లించలేకపోయినానో ఇక ఇంతలో బాగుపడి కోలుకోడు.

ఏమనకుండా, గంభీరంగా ఊరుకున్నాను. ఎవరి ఆలోచనలతో వారు, మసక ముదిరేదాకా, అక్కడ కాలక్షేపం చేసి, తిరిగివచ్చి వేగిరం భోజనాదికములు ముగించుకున్న తరువాత మళ్ళా బయటికి బయలుదేరదీశాను. వెళ్ళేటప్పుడు 'ఎక్కడికి' అని నదురుతో అడిగాడు. 'ఎక్కడికో—అక్కడికే' అని యిక ప్రశ్నించకుండా ఉండేటట్టు సమాధానం చెప్పాను.

బస్సు దిగి ఆ వీధివేపు వెళుతూన్నప్పుడే ఆతను కనిపెట్టి వెనుక అడుగు వేయబోయినాడు. ఆతని ఆటలు సాగనీయలేదు. అనుకున్నది అయేదాకా మాటాడేందుకైనా పీలు కెలకనీయలేదు. ఏమనుకున్నాడో ఏమోకాని ఎదురు చెప్పకుండా పరమవిధేయతతో నాతోబాటు రాత్రంతా యథావిధిగా పండుగ చేశాడు.

తెల్లవారకముందే సానివాడనుంచి తప్పించుకు బయటపడి కాఫీవేళకు యింటికి వచ్చేశాము. అనుకున్నదానికన్న అలవాటులేని జాపోసనంకనుక ఎక్కువగా అలసిపోయి వసివాళ్వాడుతూ ఆతడు పట్టు బలవంతాన రవంత చిరుతిండి తిని ఆమీద ఆదమరచి నిద్రపోయి, ఆనక ఎప్పుడో దీపాలుపెట్టే వేళకు లేచాడు.

'ఫిర్'—మళ్లారాత్రి నిన్నటివేళ అవుతోండగా ఆతడు, ముస్తాబుకావడం చూసి, కొంటెతనానికి అన్నాను.

'తుర్ —'

చేతనైతే రెక్కలుకట్టుకుని, అక్కడకు ఎగిరి వెళ్లి ఎప్పుడు వ్రాలుదామా అన్నంత ఉత్సాహంలో ఉన్నాడు. రంగం చెడకుండా ఉండేందుకు, కడుపునిండినా నేనూ ఆతనితో పాటు సహపంక్తికి తయారుకాక తప్పిందికాదు. పదిరోజుల పాటు.

చెక్కు చెదరకుండా నునుపు తేలుకుంటూ వస్తున్నాడు. అతడిని అలా వదలివేసి వూరుకుంటే వ్యవహారం మరీ ముదిరి, పట్టపగ్గాలు లేకుండాపోతే అప్పుడు అనుకుని, దింపిన దోహటీ అయిందొకటీగా అయితే, ఇక...

'...ఎంతకాలం యీ ఆటలు...?' ఒక సాయం కాలము ఆతడు అక్కడకని బయలుదేరబోతూంటే మాట వరుసగా అన్నాను.

'...సాగినంతకాలం...ఇంకా చిలుము మిగిలింది. అది కాస్తాకూడా అమ్మవారి పరమైపోయినతరువాత అప్పుడు ఆటకడుతుంది' మాంచి ఆరోగ్యంగా జవాబు చెప్పాడు.

'ఆట కట్టింది...' అన్నాను.

'అది...నీకు ఎలా తెలుసు?'

'ఆడించినవాడిని...కనుక...'

'అయితే...అతి దారుణం...'

'అంతకన్న దారుణమైన అంచనా నేను వేసింది.'

'అవును. నీ వంతవాడవే'

'అంతకు అంతవాడిని ఇప్పుడు నీకు అర్థమౌతుంది. చెప్పనా? నీవు యిన్నాళ్ళూ నిప్పుల గుండం త్రొక్కావు.

ఆ పచ్చి విషకన్య దాని మీద చెయివేసినవాళ్ళు యిం వరలో చాలామంది మళ్లా కోలుకో లేదు. ఏరికోరి, నీకు దాన్ని కావాలనే జోడించాను. ఎందుకో చెప్పనా నీవు మంచం ఎక్కా-వనుకో అప్పుడు నీ బాధకు జాలిపడినా అంతకన్న విచారించేవాడిని కాను. నీకు ఆ మాత్రం ఘోరమైనశిక్ష నీవు చేసినపనికి కావాలిసిందే. కాని, నాకు నమ్మకం ఉన్నది నీవు నమ్మని ఆ అమాయకురాలి నీ యిల్లాలి శీలమే నిన్ను వేకళ్ళ కనిపెట్టి కాపాడుతుందని. అంత ధైర్యం లేకపోతే, ఎంత మొండినైనా చూస్తూ చూస్తూ యింతకు సాహసించలేక పోయేవాడినే. నిన్ను దోవకు తిప్పడానికి యింతకు మించిన ఉపాయం దీన్ని మించిందిలేదు. చేశాను యిప్పటికైనా చూశావా?'

'సంతోషించాను. సమయంవస్తే నిన్ను నమ్మినవాడిని అని అయినా చూడకుండా పాతాళంలోకి నెట్టేయగలవు.'

అపును అటూ యిటూ లేకుండా మధ్యను త్రిశంకుడి లాగా నావాడు ఉంటే నాదేం ప్రయోజకత్వం. చేతికొద్దీ విసిరితే నీతిమాలినవాడైతే అడుగుకి అంటుకుపోతాడు. కాక పోతే ఎదురెగిరి ఆ ఊపుతో స్వర్గం మీదకు గంతు వేస్తాడు. ఎలైనా మా బాగే.'

'అంతే కాని నేను ఎంత చెప్పినా నా మాటమీద నీకు నమ్మకం కుదుర లేదు.'

'నీ గౌరవంమీద నమ్మకం పోలేదు. ఓయి జోగులూ! నీకు మతి పోయిందికాని నాకేం కర్మం? వెనుకాముందూ

ఆలోచించగల నిదానం ఉంటే నాకీ శోష తప్పేదికాదూ? ఒక్కటి చూస్తే నీకీ శంకలన్నీ లేకపోయేవే. నీ భార్యకు అక్కరరాకముందే ఆభరణాలతో తయారుకావలసిన అవసరం ఏం వచ్చింది? వస్తే ఆవలి వానిని మరగి నిన్ను అసలు దగ్గరకు రానిచ్చేదే కాదు. పోనీ ఎవడన్నా బలాత్కరించాడేమో అనుకుంటే అంతపని జరిగినమీదట అయిన యింటి పిల్ల ఇక బ్రతికేదా? ఆమెలో లోపం ఏవిధంగానూ ఎటు జూచినా ఉండటానికి వీలులేదు. అందుకనే నీ మర్యాద చెడలేదని నీవు చెడకుండా కాపాడుకునేందుకు నిన్ను యిలా చెడగొట్టవలసి వచ్చింది.

'ఇప్పుడు కొంచెం మెదడుచేత పనిచేయించిచూడు. నీ భార్యతో సుఖపడబోయి సంకటస్థితిలోకి వచ్చావు. సంకటాలలో యీదులాడి శిగపూవాడకుండా ఒడ్డెక్కావు. తగిలించుకునే బేడీలు తన తత్వంలో ఉందికాని అవతల అవి ఉన్నా లేకపోయినా 'ఉండంది తగులవు' అనేది మామూలీ మాట. శాస్త్రం ఒప్పుకోదు. నీవూ ఒప్పుకోక తప్పదు. తప్పుచేసినందుకు పరిహారంగా–

'రాజతరంగిణిలో కథఉంది తెలుసునా. మహారాజు చక్రవర్మ చూసిన పామును పుట్టలోకి పోనీయకుండా చేసిన పాపానికి పరిహారణోపాయం ఆంతరంగికు లుపదేశించిన దేమంటే ఇదివరకువన్నీ తుడిచిపెట్టుకుపోయేందుకు పతివ్రతతో సాంగత్యం చేస్తే ఫలం దక్కుతుంది అని. ఆమీద కథ చాలాఉందికాని మనం ఇది ఉపయోగించుకుందాం.'

'మనం...భరించగలమా ?'

'ఇంకా పెరటిద్రోవనే ఉన్నావు. భరించేవారున్నారుగా మన పతివ్రతలు. బిచాణాకట్టు మాయింటికి నేనూ, నీ అత్తవారింటికి నీవూ...'

'ఏ మొగం పెట్టుకొని...'

'ఎప్పటి మొగమే...ఆ మొగం యిన్నాళ్ళయి కనపడకపోతే అందుకు ఎంత మొగం వాచిపోతూందో పాపం ఆ పసిది...'

'అవును. పసిది'

'అందుకున్నా లేవోయ్ పిడుగా! దైవం చల్లగా చూస్తే మళ్ళా యీనాటికి ఆ పసిదాని...కోపసిది; అంత ఘటికుడవే...ఇంతకూ నామాట తప్పడమంటూ ఉంది గనుకనా ?'

మలయమారుతం

—గ్లాస్గోపంచె...జరీనంబరు పాదంమీద పరచుకునేట్టుగా...అంచు పద్మాగ్రంలాగా అమరికగా బంగాళీకట్టూ అల్లికబనియన్...ఉల్లిపొర...గీరలలాల్చీ ... పక్క జేబులో ఘుమాయించే జేబురుమాలు ... పైజేబులో, ఆకారం, అంకెలూ, చూచాయగా కనబడుతూ, పదిరూపాయల నోట్ల బొత్తీ...బుగ్గను రూపాయకిళ్ళీ...

...అనుకున్న ప్రకారం... వేళకు సరిగా...ఆ గుమ్మం ఎక్కాడు...సత్యం...

తలుపు ఓరవాకిలిగా ఉన్నది: చెప్పుల చప్పుడు విని...లోపలినుంచి 'వచ్చె...వచ్చె...' అనుకుంటూ... ఆ అమ్మాయి తల్లి...హాలులో దీపం పెద్దదిచేసి, తలుపుతీసి

'రా నాయనా' అని పలుకరించి, గుమ్మంలోకి వచ్చి, వీధి అటూ ఇటూ తొంగిచూసి వెనుకనుంచి, తలుపువేసింది...

'...కూర్చోండి అలా నిలుచుంటారే: ఇప్పుడే... యిందాకటినుంచీ మీరు వస్తారుకదా అని యిక్కడే కూర్చుని...ఇట్టెలోపలికి వెళ్లాను పాలల్లో తోడువేసి వద్దామని...మీరూ రానే వచ్చారు...అమ్మాయీ!...వారు వచ్చారే...'

చంద్రం...అవతల వసారాలోంచి... ఆ పక్కగదిలోకి వెళుతూ తనవేపుచూసి ఒక్కమారి తళుక్కుమన్నది: సత్యం...జేబులోనుంచి పైకంతీసి, ముసలిదానికి యివ్వబోయినాడు.

'నాకెందుకు బాబూ! మీవంటివారు మా యింటికి రావడం...అమ్మాయి అదృష్టముకొద్దీ - అదే నాకు పది వేలు...ఇక మీ యిష్టం...మీ యిష్టం...యిచ్చుకోండి, మానుకోండి. నేనల్లాచూసి సంతోషించడమే..." అని... లోపలికి చక్కాబోయింది.

చంద్రం ఏ గదిలోకి వెళ్ళిందో...సత్యం...అందులోనే ప్రవేశించాడు...కలకల లాడుతూ ఉంది...

లేచి నిలుచుని...సోఫామీద నుంచి...నవ్వుతూ... కనులతో పలుకరించింది...చొరవగా చేజాపి పట్టుకోబోయి నాడు...కొంటెగా తప్పించుకుని తలుపువేపు తల విసిరింది... వెళ్ళి గడియవేశాడు...

'ఇదుగో...ఇంద—' జేబులోనుంచి...నోట్లు బయటకు తీస్తున్నాడు. చంద్రం కోపంగా...'డబ్బు...మీరే ఎరుగున్నారు: మే మెన్నడూ డబ్బు మొగమే చూడలేదు...ఆ బల్లమీద పారేయండి...'

జవాబు చెప్పకుండా ... అయిదునోట్లూ - ఆమెకు కనబడేలాగున విడబరచి లెక్కపెట్టినట్లు నటించి. మళ్లా బొత్తిచేసి...బల్లమీద పాందాను...ఎత్తుపెట్టాడు...

'కూర్చోండి...'

'నీవుకూడా...ఇక్కడ...'

'మీకు ఎదురుగా...ఇక్కడ.'

'ఊహుఁ...ఇక్కడ నా పక్కను.'

'అమ్మో...ఆశే...మీరు మంచి పిల్లవాళ్ళు కారు.'

సత్యానికి...యీ చెలగాటం అదో సరదాగా ఉంది: ఖరీదు యిచ్చి కొనుక్కున్నా...ఆమాట అని రసాభాసం చేసుకోవడంకంటె...యిదీ బాగానేవుంది...కొత్తగా సంసారపక్షంగా...

'వీణ...వాయించనా...'

—అక్కర లేదు...అని తల ఊగించాడు...చంద్రం త్రాచులాగా లేచింది... 'మీరేం సరసులు...మొక్కు తీర్చుకోవడమైతే ... యిక్కడకు రావడం దేనికి ... యింటి దగ్గరనే ... పడివుంటే ... యీ పాటికి పక్కంతా చెల్లాచెదురూ చేసుకొని...యిల్లాలూ మీరూ నిదురపోతూ వుండేవారుగా...యిందుకోసం...యీఖర్చంతా ఎందుకు..

యింతే యీ కాలంవాళ్ళు...కొనుక్కుందామని వుబలాటమే కాని...తీరా అక్కడకు వచ్చేటప్పటికి ... అనుభవించడం చేతకాదు...'.

'పోనీలే...వింటాను...'.

'ఏం...నన్ను ఉద్ధరించడానికా ?... నాపాట వినడానికి యింతకన్న ఎవరూదొరకరనా... చెప్పండి... యిదేం బలవంతం బ్రాహ్మణార్థంకాదు...సరసాలేమీ నేరువకుండా ...అందుకోసమే వచ్చానంటే...నేను కాదనను...మిమ్మల్ని ఎంతో ఒప్పించాలని...మల్లె మొగ్గల వంకీజడ వేయించుకున్నాను...పాము కుబుసంలాంటి వుప్పాడచీర ... మొగలి చాయ రవిక ... యిదుగో యీ ప్రక్కనుండి పండు వెన్నెల...మీరు చక్కగా...నవమన్మధులులాగా నాచేత గంధం పూయించుకుని, పన్నీరు చల్లించుకుని...హాయిగా... నేను మీ యెదుట కూర్చుని వీణవాయించిన తర్వాత... ఆమీద... నామీద ప్రేమతో... ఎంతో అనుకున్నాను... మీరు వస్తామని కబురుపంపినప్పటినుంచీ మిమ్మల్ని మెప్పించడానికి...ఎన్నో ఊహించాను. పోనీండి...మీకు అవన్నీ వెగటై...అనొక్కటే అవసరమైతే ... ఎన్నికోరికలున్నా... ఎప్పుడూ మా బ్రతుకింతేకదా ... మాకు దొరికేవారు... ఎన్నడూ యీపాటివారేకదా అని...ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచి ఊరుకుంటాను...చెప్పండి...మీకు మొగమాటమెందుకు?...'

'–నేనంత పశువును కాను...నిన్ను చూడగానే... మనసు నిలుపలేకపోయినాను కాని...నొప్పించాలని కాదు...

నాకూ హృదయం ఉన్నది ... అనుభవించాలనే కోరిక ఉన్నది...అందుకనే నిన్ను వెదుక్కుంటూ వచ్చింది...'

'అంత ధర పెట్టింది ..'

'ఆమాట అనకు...నాకు చిన్నతనం వేస్తుంది... తలవంచుకోవలసి వస్తుంది...ఎన్నీ కొనగలమా...ఐశ్వర్యము ఎంత ఉండనీ...అందులోనూ, నిన్ను...'

'_ఎంతవారండీ...నా మనస్సు కనుక్కోవాలని వేసిన పన్నాగమా యిదిఅంతా...నాకూ తెలియక కాదులెండి... చూడగానే పోల్చుకున్నాను. అయినా, ఏదారికి వస్తారో అని...అమ్మ దొంగా...'

—సత్యం కొంచెం యిరకాటంలోనే పడ్డాడు.

గడియారంముళ్ళు రెక్కలు కట్టుకున్నంత వేగంతో... కాలాన్ని గిరగిర లాడించుతూన్నవి : బింకానికిపోయి...పెద్ద చిక్కు తెచ్చిపెట్టుకున్నాడు ... ప్రొద్దుచాలాపోయింది .... సంగీతం గింగీతం యిప్పుడు వద్దులే...అంటే చంద్రం అతి చులకనగా చూస్తుంది. సానికూతురి ఎన్నికలో అంత వాసి చెడటం...ఎంతమాత్రమూ పరువైన పనికాదు ... కాదు కూడదు...అంటే ఒప్పుకోక ఏం చేస్తుంది. కాని...ఆఖరికి... ఆ అమ్మాయి తనను అసహ్యించుకోవడమా !...

ఎన్ని కప్పుల టీ త్రావినా...అందుకోసం పవలంతా నిద్రపోయినా... వేసుకున్న కిల్లీ పూరాగా వేడిచేసి...మత్తుగా, తమాషాగా...ఏలాగో ఉంది ఒంట్లో...అయినా...ముందు,

ఒకసారి ముద్దిడుకోనిచ్చినా ... ఊహుఁ ... చంద్రం దగ్గరకే రాందే...

'ఒప్పుకున్నాను కాని......ఒక్క ముద్దు......' అని రాబోయే నిదురను బలవంతాన బిగబట్టి...పసివాడిలాగా బ్రతిమాలుతూ అడిగాడు...

ఊఁ...ఇప్పుడా ?......మెప్పుకు ...... ఆనక ఆ బహుమానాలు !...అని నవ్వుతూ ... తివాచీమీద కూర్చుని... చంద్రం వీణె సారించింది.

—చల్లని...గాలి...ఒళ్లు మరిపించే...పాట !

—తెల్లవారి...ఒంటరిగా మేలుకున్న తరువాత... అనుకుని ఉసూరుమన్నాడు...అప్పుడు అల్లా కూర్చున్న చోటనే నిదురపోయినానుకదా అని...అనుకునిమాత్రం ఏం లాభం...కోపం అంతా ఎదురుగుఁండా గవిసెనలేని వీణమీద చూపించాడు...ఒకటి, రెండు తీగెలు పుటుక్కుమనిపించి... వంచినతల ఎత్తకుండా...మంచులో తడిసిన మల్లెపువ్వులాగా ...చెక్కుచెదరకుండా...యింటికి వచ్చి...మంచంమీద నిదురకు వ్రాలాడు.

సామగానం

—విని...ఏమీ చెప్పకుండా ఊరుకున్నాను...వెళ్లిపోయినాడు.

మరునాడు మళ్ళా వచ్చి...ఆ సంగతే చెప్పాడు. నవ్వి వేళాకోళం చేశాను...

మూడోనాడు... సగం విని...మొగం వాచేటట్లు చివాట్లుపెట్టి పంపించాను.

అంతకన్నా ఏమిటి చేయడం?...అసలు అందులో ఏముంది, ఒకరు ఆర్చేందుకూ, తీర్చేందుకూ?

కలలు ఎందుకువస్తాయి?...తిన్నతిండి సరిగా అరగనప్పుడు, అమాంబాపతుగానూ...ఎదుఱ్ఱొమ్ముమీద చేతులు వేసుకు పడుకుంటే...ప్రత్యేకం భయంవేసేట్టుగా...కలలు ...వస్తాయని ఆబాలగోపాలమూ తెలిసినసంగతి...

కలలో — ఏమేమి వస్తాయి?...ఎవడి అదృష్టము వాడిది ... అందలం ఎక్కినట్లుగానూ ... ముక్కు మన్ను కాకుండా క్రింద బోర్ల పడినట్లుగానూ ... అనుకున్న వన్నీ... అయే యోగ్యత లేకపోతే...ఆ కోరికలన్నీ మనసులో వెనుక పీటీని నెమరునపడి....అవి మనకు అంతుచిక్కని ధోరణిలో అల్లా, యిల్లా కలల్లో చిగిరిస్తాయి...ఇది, నా మతంకాదు; మనకన్న కొమ్ములు తిరిగినవాళ్ళు...ఎన్నో ఢక్కా మొక్కీలు తిన్నమీాదట తేల్చిన...సిద్ధాంతం...

కలలకు అర్థం ఏమిటి?...ఒక టేమిటి, కోటి :— చెప్పే వాడి తాహతునుబట్టి ఎన్ని చిలవలు పలవలయినా అల్ల వచ్చును...అవి నిజమవుతాయా? ఏమో, ఎవరు చూసి వచ్చారు?...అవవచ్చు...కాకపోనూ వచ్చును ... తెల్లవార గట్ల వచ్చినవి చాలావరకూ అయితీరుతవని...పెద్దవాళ్ళు చెపుతూంటారు ... కాని, నికరంగా అయి తీరవలెనని శాసనంలేదు ... నాకుమాత్రం ఎంతమాత్రమూ నమ్మకం లేదు...

లక్ష్మయ్యకు ... మొదటిరోజున కలవచ్చినప్పుడు... నిదుర లేచేటప్పుడు అంతా పూర్తిగా జ్ఞాపకంలేదట కాని... ఆ మనిషి... అప్పటికీ కళ్లకు కట్టినట్టుగా ఉన్నది ... ఇక రోజూ...ఆరోజు వచ్చినకలే, వీసపాలన్నా మార్పు ఏమీ లేకుండా!—

ఆమె ఎక్కడో ఎరుగున్న మొగమే, కాని పోల్చుకో లేడు—ఎరుగుండటమంటే...రోజూ నిదురలో కలసిమెలసి

ఉంటూాండటం చేతనా అంటే, అదికాదట, మొదటిసారి కనబడి నప్పటినుంచీ... అలాగే తోస్తూన్నదట...

ఏలా ఉంటుంది? — ఏమో, ఇలా, ఇలా అని ప్రత్యేకం చెప్పదగినదేదీ కనపించదు ... అందరు ఆడవాళ్ళ లాగానే ఉంటుంది...కాని...ఏదో మొత్తానికి ఉండి ఉండాలి, ఇదీ అని చెప్పలేక పోతున్నాడు కాని...

పోనీ...ఆఖరుకు...విధవా ... సధవా? — ఆమాత్రం అన్నా...చెప్పగలడా?...ఏమో అదీ అనుమానమే ఎందు చేతనంటే...తలకట్టు ఉన్నదన్నమాటే కాని...ముఖ యితర పునిస్త్రీ లక్షణాలేమీ లేవు ... అంటే ... మామూలుగా... మెళ్ళో ... పుస్తెలూ, పూసలూ...కాళ్ళకు మట్టెలూ ... ముఖానా...చేతులకు ఉన్నవీ అంటే... అవి యీకాలంలో అందరికీ ఉంటున్నవి. అందువల్ల ఛప్పున ఫలానా అని చెప్ప డానికి వల్లకాదు...కాని మొత్తానికి నిగ్గుతీస్తే పునిస్త్రీ అనడంకన్న...

సరే...అయితే...పోనీ ఒకటనుకుందాం. ఒకొక్క ప్పుడు జాతకంలో అలాటివి అంటూ వుంటే... ప్రత్యక్షంగా జరగకపోయినా... యిలా, ఆదోషం అంతటితో శాంతించ డానికి...అవడమూ కద్దు. అలాంటి దేమన్నావుందా? ... లేదు, నిక్షేపంలాంటి జాతకము!

మరి... ఇప్పుడు ఏమిటి చేయడం?

చేయడానికి ఏం వుంది, వాడి ముఖం కాకపోతేను... కలలోకి...ఎవరో పనీపాటాలేకుండా వస్తూంటే...ఏం మునిగి

పోయింది ? వచ్చేదానికి బుద్ధిలేకపోతే...లక్ష్మయ్యకు ఏండ్లు వచ్చిన సంసారి...వీడికన్నా వుండవద్దూ ?

వింటే ఎవరన్నా ఏమనుకుంటారు ? – నాతో తప్ప ఎవరితోనూ ఈ సంగతి చెప్పలేదు...అయితేమాత్రం ఒరిగిం దేముందీ ?...ముక్కూ మూతీ మూసుకు కూర్చోకుండా ? – నాతో కాదు ... బ్రహ్మదేవుడితో చెప్పినా ... ఆరుస్తాడా – తీరుస్తాడా ?—

ఇప్పుడు ఏం చేయాలి ? – అదిగో, ఆ వెర్రివేషాలే కూడదన్నది ! ఏమిటి చేసేది ? – ఏం చేయాలని అభి ప్రాయం ? –

ఎవరో ? – ఏలా తెలుస్తుంది ? ముప్పైమూడుకోట్ల జనాభా...జీవించినదే ఉంటూంటే...ఎక్కడని, ఏ దేశంలో అని...విచారించడం ? యిప్పటిదే అని మాత్రం ఏలా ?... ఏయుగంనాటిదో...ఎందుకు కాకూడదూ ?...

—ఎన్ని చెప్పినా లాభంలేదు. ఏలాగైనా ఆమె ఎవరో...కంటపడేదాకా...ఇంకో ఆలోచనేలేదు ... ఏమీ మనస్సుకు ఎక్కడంలేదు...

సరే...కర్మంజాలక...ఆలాటి ఆడది అంటూఉండి... ఛప్పన్న దేశాలూ గాలించగా ఎక్కడో కనబడిందే అనుకో... అప్పుడు ఏమిటిరా...? – అప్పటిమాట అప్పుడు చూసుకో వచ్చును...ముందు కనబడటం అంటూ వుండనీ...

మన ఊళ్లో... తెలిసినంతవరకూ...ఊహుం...ఎక్కడా ఆలాటి ఆమె తగులలేదు...నీలాటి రేవులూ...సర్కారు

భావులూ ... అక్కడ కాపలా వేయడం ... తెల్లవారగట్లనే లేచి రోజుకు ఒక్కొక్కపేట చొప్పున... తెల్లవారేలోపున గస్తీ తిరుగుతూ ... ఇంటిముందర ఊడ్చి నీళ్ళు జల్లుతూ ముగ్గువేసే ... వితంతువులను పరకాయించి చూడటం ... ఇంకా ... ఏకాదశినాడు, గుళ్ళల్లోనూ ... హరికథలూ వీధినాటకాల దగ్గిర ... కార్తీక స్నానాలూ, మాఘ స్నానాలూ...పర్వాలప్పుడు సముద్రానికి...వీలయినంతవరకు శక్తి వంచన లేకుండా...చూసి ... అక్కడకు ... అక్కడ యిక లాభంలేదు అని తేల్చుకున్నాడు...చూడటం అంటే...బయట కనబడినవాళ్ళనే కాని...యింటి యింటికీ వెళ్ళి...' ఏమండీ మీా యింట్లో.. ఇలాంటి వితంతు వెవరైనా ఉన్నారా ?... చూడాలి, పనుంది...ఉంటే దయచేసి ఒకమారు యిలా పిలుస్తారూ, మీారు, రోజూ కలలోకి వెళుతున్నారే, ఆతడు, మిమ్మల్ని వెదుక్కుంటూ వచ్చాడు...' అని అడగడానికి వీలున్నట్టయితే...క్షుణ్ణంగా చెప్పవచ్చును...ఆ ఊళ్లో ఆమె లేదూ, అని...

తిరిగి...తిరిగి...కొన్నాళ్లకు దానితో దిమ్మతిరిగి... బుద్ధివస్తుందేమో ననుకున్నాను. కాని, లక్ష్మయ్యది, రాక్షస సత్వం: మూటాముల్లే కట్టుకుని బయలుదేరుతా నన్నాడు దేశంమీాదికి ... ఉషకు ... అనిరుద్ధు డెవరో ముందు తెలుసునా ?...పోనీ మన కెందుకు అని...ఎవడో వెధవాయ కలలో కనపడినాడు అని ఊరుకుందా ?...ఏం, మనం మటుకు తక్కువ తిన్నామా ?...ఏం లోటూ, తిరిగేందుకు సత్తువ వున్నది...

తిరగడానికి సత్తుగా వున్నది ఎందుకు మానుకోవాలీ?...ఏదో అమీ తుమీ తేలకుండా?...పట్టుబడితే...దాని సంగతేదో తేలకుండా నిదురపోవడమేనా?-

లక్ష్మయ్య ... ఆలా దున్నపోతులాగా కాకుండా కొంచెం చిన్నవాడైనట్లయితే...ఎప్పుడూ యిలాటి వెధవ వేషాలు వేయవుగద - వెయ్యవుగంద...అని పట్టుకు దవడ వాయగొట్టి వుందును...కాని, యిప్పు డేం చేయడం...నానా గడ్డికరచి ... బ్రతికివున్నన్నాళ్లూ పొట్టకుకూడా సరిగా తిన కుండా పీ డేదో ఉద్ధరించుతాడని ... లప్పంతా వీడికే కట్టి పోయిన...ఆ తండ్రిముండావాడిని మనసులో ఘెడామ్మడా తిట్టి...నీ కర్మానికి ఎవరు కర్తలు?, అనుకుని...సరే పోయిరా ...ఏఊరు వెళ్లినా, ఈ పంపిణీమీదనే వెదకుతూండు...కాక పోతే...పోనీ, నీకు చేతనైనట్టుగా భోగట్టాచేయి...వచ్చే టప్పుడు వట్టిచేతులతో మాత్రం రాక; పుల్లాయ వేమవరం వెళ్లినట్టుగా. ఎందుకన్నామంచిది' కొంత దైవసహాయ్యం కూడా వుండాలి కనుక, బయులుదేరేనాడు సత్యనారాయణ వ్రతమూ వెంకటేశ్వరులకు దీపారాధనా చేసుకుని...కోరిక ఫలిస్తే ఏటేటా ఆలా చేసుకుంటూంటానని ... ఇద్దరమూ కలిసి కొండకు వస్తామని మొక్కుకో...'

సరే...నేను చెప్పవలసినవన్నీ చెప్పాను...'క్షేమంగా వెళ్లి లాభంగా రా...ఎన్నడన్నా ఓ ఉత్తరంముక్క...నీకు తీరికవుంటేసుమా ... రాసిపారేస్తూ ఉండు ...' ఇలా, పైకి సామంగానే అని...సాగనంపాను:

ఇంకో యావ ఏంలేదు గనుకనా, ఎప్పుడూ అదే జ్ఞాపకం ఉండడానికి?...ఎవడన్నా ఎరుగున్నవాడు అప్పు డప్పుడు...లక్ష్మయ్య ఈమధ్య ఎక్కడా కనిపించడంలేదేం... ఎక్కడికి వెళ్ళాడు...ఎందుకు?'...యిలాటి బారవ-ప్రశ్నలు వేసినప్పుడుమాత్రం ... 'లక్ష్మయ్య అవస్థ...నా ఊహాలో కళ్లకుకట్టేది ... వాడినీ, రైలులో పక్క కూర్చున్నవాళ్లు యిలాటి ప్రశ్నలే వేస్తారు...ఎక్కడికి?—సరే ఏదో ఫలానా ఊరికి! ఏంపనిమీద...బంధువు లెవరన్నా వున్నారా...ఏమని సమాధానం చెపుతాడు?...కలలో ఎవరో సకేశి కనబడ్డది ఆవిడ కంటబడటంకోసం బయలుదేరానని...నిజంచెపుతాడా? ...విన్నవాళ్లు చెప్పాపాటి వుచ్చుకుంటారు; పై స్టేషను రాగానే...ఆ పెట్టెలోనుంచి దింపుతారు. దిగనంటే పోలీసును పిలిచి...పిచ్చివాడని...అతనికి అప్పగిస్తారు...ఏమీ జవాబు చెప్పకుండా ఊరుకుంటాడా – వీడి కెంతనిక్కు! అని ఒకడు, ఏం చూసుకుని అంతపొగరు? అని యింకొకడు ... వీడేం ఆకాశంనుంచి దిగివచ్చాడా ... మాట మాట్లాడడానికే అంత యిదా? ... అని కార్పణ్యంతో ... చేతనైనంత వరకూ నాలుగు వైపులనుండీ కాల్చేచూపులు చూసి ... ఆ తరువాత ఎలుకమీద, పిల్లిమీదాపెట్టి, ఏదో లోకాభి రామాయణంగా...మాటలతో చంపేస్తారు. ఎలైనా కంఠా నికే పట్టుకుంటుంది: సరి ... ఆ అవస్థ ఏలాగో తప్పించు కుంటాడు... అన్నీ...లౌక్యంగా ... అబద్ధాలే ఆడి ... అంత టితో గడచి బయటపడతాడా? — అడుగడుగుకీ ఎవరి

వంకన్నా — పరాకున ఒకసారికి రెండుమార్లు చూస్తే పక్కను తోడుగావుండే ఏ ముసలమ్మ అయినా అది చూడటం సంభవించెనా ... 'ఏం ... నీకేం పోయేకాలం వచ్చింది ! ఎందుకూ దానివంక అలా ఉరిమి ఉరిమి చూస్తావు... నీ గుడ్లు పీకించేస్తాను చూసుకో...నలుగురినీ పిలిచి నోట. గడ్డిపెట్టిస్తాను...ఏం ... నీకు దానిలాంటివారు లేరూ ? తల్లీ తోడూ అంతా తగులబడి పోయిందా ? కళ్లు ఊరుకుండకపోతే...యింతకారం సన్నగాతాల్చికొట్టుకో'... యిదే వరుసను యక్షులూ, పక్షులూ అడలిపోయేట్టుగా ... తిట్టి తిట్టి ... ఏమిటో అని చోద్యం చూడటానికి పోగయిన వారు నలుగురూ నాలుగు మాటలూ అని ... మరీ కర్మం తప్పిజారితే...సున్నంలోకి ఎముక లేకుండా...పాపం...అంతా తెలుచుకుంటే, నవ్వూ వచ్చేది — కోపమూ వచ్చేది ... జాలీవేసేది ... యిదంతా బయటకు పొక్కనీయకుండా ... వాడి యోగక్షేమం అడిగిన వాడితో 'ఏమో లక్ష్మయ్యా నాకూ కనబడటంలేదు - కనబడి చాలా రోజులయింది-'అని టూకీగా జవాబు చెప్పి తప్పించుకుంటూ వుండేవాడిని...నిజానికి అంతేనూడాను: ఎక్కడ తిరుగుతున్నాడో, ఏం అఘోరిస్తూన్నాడో...వాడి అజాపజా తెలియలేదు.

ఎక్కడికి పోతాడు ?...ఏమౌతాడు, రేపీపాటికి యిల్లూ యిల్లాలూ ఎక్కడవున్నారా అని మళ్లా వెదుక్కుంటూ రాడూ ?...

అలాగే...రానే వచ్చాడు.

కనబడటంతో నే … అంతదూరాన్నుంచే … 'ఏంరా, ఏమైంది? – కాయా పండా?' అని పొల్లు కేకగా పలుక రించాను. లక్ష్మయ్య దగ్గరకువచ్చి…నాచేయి పట్టుకుని… నింపాదిగా' చెప్పాలి…యింటికి వెళుదామురా' అని మెల్లగా అన్నాడు: కనబడ్డదా లేదా…ముందు, ఆ సంగతి చెప్పు తరువాత, భారతమంతా కానిద్దువుగాని…అని, చెప్పేదాకా… అక్కడే నిలవేశాను.

లక్ష్మయ్య, నదురుడుగా…తల ఊగించాడు. 'ఊహుం ఆలా కాదు, నోటివెంట చెప్పు'మని సాగదీసి, 'అవు'నని పించాను.

'కనబడిందన్న మాటేనా?'

'ఆహా'

'ఎక్కడ?'

'కనబడిందిగా…ఎక్కడనైతేనేం'.

'అడిగినది ఒకటీ…చెప్పేదొకటీనా?'

'చెపుతూంటినిగా!'

'ఏమిటి, నీ ముఖం! అంత అంతఃపురాంగన అయి… ఆమె పేరే…యీ పాపాత్ముడు వినడానికి వీలులేకపోతే… పోనీలే…ఇక్కడనే వుట్టికట్టుకు ఊరేగు…'

'అదికాదు…చెప్పడానికి సిగ్గవుతూంది'.

'ఏం…అచ్చంగా కోతిలాగా వుందా?…'

'ఎబ్బే!…చెపితే…నేను వెర్రివాడ ననుకుంటావేమో నని భయం. అంతే కాని…'

'—అది ఏనాడో నీకు వుండవలసింది: ఉంటే యిందాకా వచ్చేదా వ్యవహారం?... యింకా నీకు అదుపూ ఆజ్ఞా ఏమిటి?— చెప్పూ—'

'చెప్పనా...'

'పోనీలే మానేయి...'

'ఎవరూ కారు...నా భార్యే!'

లక్ష్మయ్యావంక...నిలువు గ్రుడ్లువేసుకు చూశాను: ''వాడికా, నాకా, మతిపోయింది!'

'అందుకనే, నీవు నమ్మవనే ... చెప్పడానికి సందేహించింది!...కాళ్లు బలపాలుకట్టేట్టుగా ... యిన్నాళ్ళనుంచీ తిరిగి...విసుగెత్తి...నాలుగురోజులపాటు యింటిపట్టున వుండి, మళ్లా బయలుదేరుదామని...నిన్న సాయంకాలం మెయిలులో వచ్చాను. ఇంటికి చేరుకునేటప్పటికి కనుచీకటిపడుతూ వుంది ...మా ఆవిడ తలుపుతీసింది...నా కళ్ళను నేను నమ్మలేక పోయినాను. మొదట, ఎప్పుడూ, అదే పలవరింత కావడం చేత...అలా భ్రమపడుతున్నానేమో అనుకున్నాను; కాదు. మా యిల్లాలే: తలంటిపోసుకున్నది కాబోలు...అందుచేత నిరాభరణసుందరి. ఒళ్లు తుడుచుకుంటూన్నదో ఏమో, నా పిలుపు వినబడేటప్పటకి చప్పున - ఎదురుగుండా వంకెను నా మల్లుపంచె కనబడితే అది చుట్టుకువచ్చినట్లుంది...ఏమైతే నేం...మూడుమూర్తులా...నా కలలో అంతకాలం కనిపించింది ...ఆ మూర్తే...నాకు సందేహం ఏమీ లేదు: మనసు

యిన్నాళ్లనుంచీ పడిన యాతన గడచి గట్టెక్కినందుకు... శాంతిగా, దానిలో అది 'అమ్మయ్య !' అనుకుని ఊరడిల్లింది ...ఆమెను చూచినకొద్దీ...నా గుండె కుదుటపడింది...మా ఆవిడకు, నా గొడవంతా ఏం తెలుసునూ పాపం...'ఏమిటండీ ...అలా చూస్తారూ' అని రెట్టించుతూ నన్నూ, నా వాలకం చూసి తెల్లబోవడం మొదలుపెట్టింది...'ఏమీ లేద'ని ఆమెకు నచ్చచెప్పేటప్పటికి రాత్రి తాతలు దిగివచ్చారు...' అని ముగించాడు లక్ష్మయ్య.

నాకు లోపల నవ్వు ఆగడంలేదు...కాని, పైకి తోణక కుండా...

'అయితే...పెద్దచిక్కే వచ్చిందే' అన్నాను.

'ఏం అన్నాడు ఆదుర్దాగా...'

'అవును, నీవు ఇకనుండి ఎవరితో చేయడం కాపురం?...'

'అంటే...'

'ఇంటావిడ అనుకుంటే...మనసు ఒప్పదు, కాదను కుంటే...అలాటి కానిపని చేయడానికి...నీలాటి శ్రోత్రియుడికీ ...మనసు ఒప్పదు... చూస్తూ చూస్తూ రండాగమనం...'

'అప్రాచ్యపుమాట యిలాటిదేదో అంటావనే అను కున్నాను...అన్నంతపనీ చేశావు...'

'అన్నంతపనీ చేస్తే ... నీవు యిన్ని ఆటలు ఆడే వాడవా?...ఒళ్లుపొగరు కాకపోతే...ఊఁ...'

లక్ష్మయ్య తల వంచుకుని ఒకటే పరుగు. ఈ అక్కసుతో రేపు భోజనానికిమాత్రం పిలవడు: వ్రతం ఎలాగూ చేస్తాడు మళ్లా, కోరిక ఫలించినందుకు. చేయకపోతే ఎక్కడ పడవ మునుగుతుందో అని భయంకాదూ !—

స్వతంత్ర ఆర్టు ప్రింటర్సు, విజయవాడ - 2.